

GRAFIKAI SZEMLÉ

FOLYÓIRAT
A GRAFIKAI
IPARÁGAK
SZÁMÁRA

SZERKESZTŐ
WANKO VILMOS
FŐMUNKATÁRS
GONDOS IGNÁC

MAGYARORSZÁGI KÖNYVNYOM-
DÁSZOK ÉS ROKONSZAKMA-
BELIEK SZAKKÖRE KIADVÁNYA

22. ÉVFOLYAM
TIZEDIK SZÁM
1912 OKTÓBER

GRAFIKAI SZEMLE

ELŐFIZETÉSI ÁRA EGY EGÉSZ ÉVRE 6 KORONA, BEKÖTÉSI TÁBLÁVAL EGYÜTT 7 KORONA 40 FILLÉR

XXII. ÉVFOLYAM

BUDAPEST, 1912 OKTÓBER HÓ

TIZEDIK SZÁM

Kongresszus után . . .

Sokat reméltünk az idén megtartott kongresszustól s valóban nem a Szakkör vezetőségén mulott, hogy reményünk: a Szakegyesülettel való fuzió — nem teljesült. Elismerjük, hogy maga az eszme még nem érett meg teljesen, mert annak megérleléséhez rendelkezésünkre álló idő túlrövid volt. Így érezte ezt a kongresszus is, amidőn egyhangulag a következő határozatot hozta:

„A magyarországi könyvnyomdászok és betüöntök szakegyesületének IV. országos kongresszusa a tagok szakmai kiképzését fontosnak és szükségesnek tartja, egyben megállapítja, hogy a Szakkör — szerény eszközeihez mérten — becsülettel megfelelt hivatásának és ha a szakfejlesztés és szakoktatás terén az eddiginél többet nem tett, ez annak a következménye, mert a szaktársak a Szakkört nem támogatták oly méroben, mint ez kívánatos lett volna.

A kongresszus kimondja, hogy a Szakkör támogatását szükségesnek, szervezeti szempontból üdvösnek tartja és ezért nyomatékosan ajánlja a szakegyesület összes tagjainak úgy Budapesten, mint a vidéken, hogy mielőbb legyenek a Szakkör tagjaivá.“

Amint látható e határozat — noha a fuzióról egy szót sem tartalmaz — valójában a fuzió ügyének előmozdítását célozza, de Körünk vezetőségét még sem elégitheti ki lökéletesen, mert a Kör anyagi megerősödése és ebből kifolyólag a hazai szakmai oktatás intenzivebbé tétele e határozat dacára sem várható kellőképpen. E határozatnak csak egy lehet meg a kívánt hatása, ha annak a Szakkör, a szakegyesület és a szervezet közös munkálkodással érvényt is szereznek. Kívánatos, hogy ily irányban közös akció indítassék s hogy a fővárosi és vidéki vezetőségek és bizalmiférfi-testület azon tagjai, akik még nem tagjai Körünknek, maguk is jó példával járjanak elől s mi hisszük, hogy ennekfolytán a fegyelmezettségyükről híres magyar nyomdászok is jobban fogják respektálni a kongresszus kívánságát.

A fuzionálás kérdésének eltolódása nem süggeszti el Körünk vezetőségét, sőt ügybuzgóbb munkálkodásra serkenti mert a következő kongresszusig terjedő időt nem csak arra kell felhasználnia, hogy a fuzió keresztülvitelét biztosítsa, hanem hogy működését a szakegyesület és a szervezet erkölcsi és anyagi támogatásával lényegesen fejlessze. Ez utóbbira vonatkozólag már megtörténtek a kezdeményező lépések, melyek kell hogy eredményre vezessenek. És itt ismét utalunk kell a vidéki szaktársakra, akiknek támogatására feltétlenül számítunk s főképpen tőlük várjuk el a kongresszus határozatának teljes mértékben való respektálását, mivel a vidéki szakmai oktatásnak fejlesztését s a szakegyesület helyi csoportjaival való együttes működést csakis akkor valósíthatjuk meg, ha a vidéki szaktársak zöme Körünkben tömörül.

Három esztendő sok idő s mindenképpen elegendő arra, hogy a kongresszus határozatának érvényt szerezzünk, a szakegyesülettel való együttes munkálkodásra módot találjunk és ebből kifolyólag Körünk működését is fejlesszük s eképpen szervezetünknek az eddiginél nagyobb hasznára legyünk. Ez a legközelebbi programmunk, ehhez kérjük a szakmájukat szerető szaktársak lelkes támogatását.

SZAKKÖRI HIREK.

Szaktanfolyamunkat e hó 6-án megnyitottuk. Előzőleg sok gondot okozott a helyiség kérdése; a legszorgosabb utánjárásra sem voltunk képesek tanfolyamaink vasárnapi előadásai számára megfelelő helyiséget szerezni, aminek legfőbb oka, hogy a technológiai iskola s maga a főváros is annyi különböző tanfolyamot rendszeresített, hogy a fővárosi iskolák helyiségei állandóan ezek részére vannak lefoglalva. Ez az általános kulturális szempontból nagyon öröndetes tény, azonban nekünk aggodalmaskodásra szolgáltat okot s ha a szakegyesület választmánya nem teljesíti ama kérésünket, hogy a nagyterem az egész tanéven át tanfolyamaink rendelkezésére álljon, azzal az eshetőséggel kerülünk szembe, hogy tanfolyamaink menetében nagy zavarokat fog okozni a helyiséghiány. Bizunk azonban a szakegyesület választmányának szakmaszeretetében s jóérzésében s hisszük, hogy a helyiséget, mely tanfolyamaink céljaira kitünően megfelel, készséggel átengedi. — A tanfolyamra való jelentkezések október hó 6-án délelőtt 8—9 óra között történtek meg s nyomban megkezdődött az oktatás is. A tanfolyamot lapunk szerkesztője, egyszeremind a tanfolyamok egyik vezetője rövid buzdító beszéddel nyitotta meg s ezt követőleg Szabó István szaktárs magyarázta meg a betüvetés szükségességét. Ezután megkezdődtek a betüvetési gyakorlatok, melyek négy vasárnapon át folytak, illetve folynak. A tanfolyamra eddig összesen 68-an jelentkeztek s a kezdők a haladókkal együtt gyakorolják a betüvetést s csak ennek befejezte után válnak két külön csoporttá. Egyébként az elméleti oktatás is megkezdődött; az elméleti szakelőadások sorát Schwartz Armin nyitotta meg, aki „Szaktörténelmi visszajelentés az enciklopédiák fejlődésére a könyvnyomtatásban 1793-tól napjainkig” címen tartott érdekes előadást. Ezt az előadást követte október 23-án Fröhlich Samu nyomtatástechnikai előadása. Ugy a gyakorlati, mint az elméleti előadásokról rövid ismertetést — tanfolyami munkák bemutatása kapcsán — fogunk közölni a Szemle

Anyaegyesületünk jubileuma.

Közismert dolog ma már mindenki előtt, hogy néhány héttel ezelőtt a Népopera impozáns nagy helyiségében a Magyarországi Könyvnyomdászok és Betüöntök Segélyező-Egyesülete fennállásának 50. évfordulóját ünnepelte. Kevés kivétellel ott voltunk az ünnepen, hogy a különböző üdvözeteket meghallgassuk és kegyelettel gondoljunk azokra, akik a mai nagy műnek kezdeményezői valának.

Ha végigtekintettünk a Népopera diszkozyülése alkalmából a tömött széksorokon s hallva az ünnepi szónok előadását, mely szerint ötven év alatt több mint 5 millió korona segélyt fizetett ki anyaegyesületünk, jólesőleg állapíthatjuk meg, hogy hatalmas, terebélyes fa lett az egykori zsenge csemetéből melyet elődeink szeretettel ültettek és az utódok lelkesedéssel ápoltak.

Több mint 5 millió! . . .

Munkásfillérekből összerakott óriási összeget fizethetett ki segélyező-egyesületünk pártfogásra szorult tagjainak, melylyel ugyan nem vették elejét nincsetlenségükben a nélkülözéseknek, de mégis megkapták azt, ami a legszükségesebbek beszerzésére elég s amit értékelni igazán csak az tud, akinek sehonnan nincs mit várni.

Nehéz küzdelmet vívott a nyomdászág, — mondotta *Bokányi Dezső* pompás beszédében, aki a szakszervezeti tanács s a szociáldemokrata párt üdvözlését tolmácsolta a diszkozyülésen. Hányan estek el a véres harcokban, hányan vándoroltak városról-városra üldözöik elől, hányan kockáztatták a maguk és családjuk megélhetését . . . ? Nem tudjuk, nem is keressük az áldozatok számát, mert a mi ügyünk nem az egyesek, hanem az összesség ügye, amelybe az egyén beleforr, — leteszi áldozatát az áldozat oltárára és megszűnik, de az ügy él és halad előre . . .

S amidőn e helyütt is meghajtjuk alapító elődeink előtt az elismerés zászlaját, kegyelettel gondolva az élők sorából elköltözöttekre és tisztelettel üdvözlöve a még közöttünk levőket, megállapíthatjuk — amit *Bokányi* szavaiban ékesen kidomborított —, hogy a legutóbbi 15—20 esztendőben megértettük a proletárságnak azt a nagy igazságát, hogy a munkások mindenkor csakis önönerejükben bizhatnak. Ezt az igazságot felismerve, magyarázza, hogy miért mulja felül sikerekben, haladásban az utóbbi 15—20 esztendő az előbbi 30—35 évet . . . ?!

De amíg tudatára ébredtünk szervezetségünk s anyagi erőnkben való megbízhatóságunk hatalmának, még mindig kevesen vagyunk azok, akik szükségesnek tartjuk a jövőben kivivandó anyagi előnyök könnyebb elérhetésére s a kor követelményeit kielégítő: a szakmai tudás fejlesztését s míg ma már kötelességünknek tartjuk szervezeti illettekeinket szívesen lefizetni, a szakmai tudás gyarapítására szánt filléreket a szaktársaknak nagy része — már mint azoknak nagy része, akik e célra egyáltalán áldoznak valamit — még mindig fájó szívvel adja le. Pedig hát e fillérek is csak anyagi helyzetünk javítását célozzák, mert a dolog természetéből folyó egyszerű tény, hogy több tudással rendelkező szedő több fizetést igényelhet a gyenge képzettségünél és ezt a fizetéskülönbözetet minden nehézség nélkül meg is kapja.

Igaz ugyan, hogy e tekintetben a legutóbbi évek a multhoz képest szembetűnő öröndetes javulást hoztak, de ez még csak kezdete annak a nagy munkának, amely bevégzésre vár, mert szakmafejlesztés és szakoktatás tekintetében még sok a tennivalónk, dacára annak, hogy sok jó nyomtatvány készül már nálunk, melyek kapcsán elég gyakran hallhatjuk iparunk fejlettségét hangoztatni, holott nagy átlagban nyomtatványaink a rossz tanoncképzés folytán elég gyenge kivitelűek.

Nemcsak anyagi szervezetségünk, hanem a tudás is hatalom és mindenkor nehezebben válik meg a munkaadó jól képzett, használható munkásától, mint attól, aki helyett bármely percben tiz másikat is kaphat.

A multak tapasztalatai alapján ma megfeszített erővel lássunk hozzá a szakmai oktatás szervezetének kiépítéséhez, melynek a segédoktatást irányító egyetlen szerve a Szakkör.

Ne felejtjük, szaktársak: a tudás hatalom!

Gondos Ignác.

következő számaiban, most csupán arra szorítokozunk, hogy ama reményünknek adjunk kifejezést, miszerint az idej tanfolyammal kielégítő eredményt fogunk elérhetni, mert a hallgatók nagy ambícióval — és szép sikerrel — végzik már a meglehetősen monoton betűvetési gyakorlatokat is s így valószínű, hogy ez a tanulási kedv a gyakorlati vázlatkészítéssel csak fokozódni fog.

Nyomatványkiállításaink. Az ezidei karácsonyi ünnepek alatt Kolozsvárot rendezünk nagyobb kiállítást, amely alkalommal a szokásos szakelőadást Lengyel Sándor szaktárs fogja megtartani. — Temesvárot a jövő év január havának 5-én rendezünk nyomtatványkiállítást, 6-án pedig Lugoson. A két kiállítást a két város szakköri tagjai közösen rendezik. A kiállítások szakelőadásokkal lesznek kapcsolatosak, melyeket a központ kiküldötte fog megtartani.

Körünk vidéki helyi csoportjainak vezetőségeit ismétellen felhívjuk, hogy a kiállítások rendezése iránti megkereséseket sürgősen terjesszék fel, hogy az időpontok megállapíthatók legyenek.

Kiállításai anyagunk felrészítése céljából tisztelettel felkérjük ugy a fővárosi, mint a vidéki szaktársakat és nyomdákat, hogy annak gyarapításához — az általuk előállított nyomtatványok átengedésével — hozzájárulni sziveskedjenek. Tekintettel arra, hogy nemcsak a rendes kiállítási anyagot óhajtjuk felrészíteni, hanem vándor-nyomtatványgyűjteményeket is szándékozunk összeállítani: kívánatos, hogy eme felhívásunknak minden szakmáját szerető szaktárs eleget tegyen s munkáit — esetleg két-három példányban — lapunk szerkesztőségének beküldje. E küldeményekről — amennyiben ezt a beküldő kívánja — a Beküldöttek című rovatunkban véleményt mondunk.

A Szakkör kassai helyi csoportjának legutóbbi ülésén igen üdvös határozatot hoztak, amelyet a többi helyi csoport vezetőségeinek figyelmébe ajánlunk. Elhatározták, hogy minden hó első hétfőjén taggyűlés tartatik, melyen az ottani nyomdáknak időközben készített nyomtatványok felett szakvitát rendeznek. Ezenkívül elfogadták Széll szaktárs ama indíványát, hogy a Grafikai Szemle mellékleteit rá-mákba foglalva az egyes nyomdáknak kifüggesztik a időnként kicserélik. Miután a határozatok megvalósítása a szaktársak izlésének fejlesztését nagyban előmozdítaná, Körünk vezetősége óhajtja azok hatályba lépését s a kassai szaktársaknak segédkezet nyújt a kivitelhez.

Körünk turócszentmártoni csoportjának megalakulását a turócsvármegyei alispán 2345/912. szám alatt tudomásul vette.

Körünk pénztárosának hivatalos órái. A téli idény beálltával

Betűvetési gyakorlatok.

(I.) A vázlatkészítésnél megbecsülhetetlen előny háramlik a könyvnyomtatóra abból, ha a szükséges szövegrész betűit gyorsan, könnyedén tudja a papírra vetni. Legyen még oly jól megoldva feladatunk a vázlaton: ha a betűk primitív módon vannak lerajzolva, ez sokat leront a vázlat értékéből.

Szükségünk van tehát a betűvetési képességre, hogy ezáltal jó és kiszedhető vázlatok készítésére legyünk képesek.

A betűvetéssel való foglalkozás azonban az izlést is nagyban fejlesztí és a sikban történő manipulálásra, a helyes arányok megtanulására meg egyenesen az elemi tudnivalókat szolgálja. A betűk mindegyike egy síkba rajzolt formát képezvén, apró ornamentelemek tekintetük őket. A szegletes, merőleges és vízszintes vonalakat követő félkörök és körök váltakozó képe diszító elemmé fokozhatja a betűt, amelylyel képesek vagyunk — minden egyéb diszítőanyag segítségével — dekorálni.

A különböző írószerszámokkal történő betűvetési gyakorlatok különben arra is szolgálnak, hogy megismerjék a betűk esztétikáját, meg tudjuk állapítani valamely nyomdai betűtípus megtervezésénél használt eszközt s e tudásunk birtokában munkánk közben helyesen fogjuk megválasztani tudni az egyes betűfajokhoz a hozzáillő egyazon technikájú diszítőanyagot. És nemesíteni fogja izlésünket oly irányban, hogy ép érzékkel fogjuk a sok-sok betűtípus közül a jót, a karakterisztikus formáját a silány, stilustalan holmitól megkülönböztetni. Az egészséges, jó betűtípus közül sok visszavezethető írott eredetijére: nem vesz fel hamis vonalat és nem formálódik ki más-képpen, mint ahogy a megtervezésénél használt eszköz sajátja folytán kialakulhatott. Tehát nem megszerkesztett, beteges szorgoskodással felépített lesz, hanem természetes, amint a leírásához használt írószerszámból megszületett. Ha a betűnek eme jó tulajdonságait megállapíthatjuk valamely öntött nyomdai betűnél, úgy az a típus stílusosnak mondható.

Azt hihetnők, hogy a nyomdász, ki egész életét a betű környezetében tölti, ez a körülmény a betű mesterévé avatja s így az általa a papírra vetett betűk formaszépség tekintetében kifogástalanok. S mégis mit tapasztalunk? A betűvel való hosszú éveken át történő foglalkozás a legtöbb nyomdász közönyössé teszi a betű formáival szemben; a szedések, az összerakott betűk nagy tömegétől nem látja meg a betűt, az egyes betűt jellemző formai elváltozásokat — s így azután nehézséget okoz a betűknek szép formában való megjelentetése.

A könyvnyomtatónak a betűvetésbeni jártassága körülbelül oly fokú legyen, mint a rajzképessége. Más szóval: a betűvetési gyakorlatokat, akár csak a rajzot, ne öncélnak tekintsük, hanem csak eszköznek, amely képességre szakmánk szempontjából szükségünk van. Szükségünk van nemcsak általános izlésfejlesztő hatásánál fogva, hanem mint nyomdai munkánk közben sokszor értékesíthető képzettségre. Jelen közleménynek is csak az a célja: szerény keretekben egyrészt a tárgy fontosságára rámutatni, másrészt pedig a kezdőnek utmutatással szolgálni a betűvetést illetőleg, hogy ily módon az elemi tudnivalókat elsajátítsa, felmerülő esetekben a maga hasznára fordíthassa.

A betűírás gyakorlását kétféle módon kezdhetjük meg. Vagy teljes szabadsággal magunk választjuk meg az íróeszközt, azt, amelyik egyéniségünknek, kézügyességünknek inkább megfelel és nem alfabeteket, hanem folytatólágos szöveget írunk, vagy pedig állandóan csak egy bizonyos eszközzel, mondjuk a parafával gyakoroljuk a betűírás és az ABC betűit sorba véve, addig írunk le egy betűt, míg az kifogástalan és méreteiben egyforma lesz s csak akkor térünk át szavak és mondatok leírására. Betűmintának az utóbbi esetben egészséges, jó betűtípus szolgál. Szakemberek tapasztalatai szerint az elsőnek említett mód követésével inkább megőrizzük egyéniségünket, mert teljesen önállóan, függetlenül dolgozunk, anélkül, hogy minta volna előttünk, de az eredmény természetesen nem lehet minden esetben jó; míg ellenben a másik módszer mellett talán az egyéni

pénztárosunk vasárnaponként délelőtt 10—12-ig tart hivatalos óráit a Typographia udvari szobájában, ahol ugyanakkor a könyvtár is igénybe vehető.

BEKÜLDÖTT.

Könyv a könyvről. A „gyomai kompakt” nyomdájának 30 éves fennállása alkalmából e címen díszesen kiállított, nagy áldozatkészséggel tanuskodó emlékfüzetet adott ki, melynek szövegét a cégtulajdonos fia: Kner Imre írta. E könyv lapozásakor a szakembert különböző érzelmek töltik el: örömmel állapíthatja meg, hogy a gyomai nyomda méltó jó hírnevéhez s hogy Kner érti a módját, hogyan lehet a laikus nyomtatványgyasztó figyelmét a szép nyomdatermékre terelni. De megállapíthatja a szakember azt is, hogy Kner jó kereskedő, aki nem idegenkedik reklámyomtatványokra szánt kiadásoktól, mert ezek üzletének legmegbizhatóbb és egyúttal legolcsóbb, a napnak minden szakában dolgozó akvizítorjai: keserűséggel tölt el a füzet lapozása, mert meg kell állapítanom, hogy a magyar nyomdai nagy kárára kevés szép munkát szállítani akaró nyomdatulajdonos van hazánkban s hogy nem a munkaerőn múlik, bizonyítják a külföldön dolgozó szakértésaink s Knerék e füzeté. Egy kis jóakarattal és irányítással, áldozatkészséggel — mely később busáan megtérül — minden nyomda szépen dolgozhatna s a szép munkát ma is megfizetik, mert akik ilyet kívánnak, áldozatkészebbek is. A munka maga nagy vonásokban történetét adja a könyvnek, melynek kapcsán a cég nyomdájának fejlődését ismerteti, amihez a különböző reprodukáló technikák leírása társul, amit a különféle technikákban készült mellékletek diszitenek. Az egyes oldalak zöldesbarna színben nyomtatott keretbe vannak foglalva, egyik-másik oldalon pedig mesterialan megoldott negatív iniciálék láthatók. Az összes diszítőanyagot, valamint a mellékletek rajzait és festményeit Geiger Richard festőművész készítette nagy hozzájárulással. Az emlékfüzet nyomtatástechnikai kiviteléről a legnagyobb elismeréssel szólhatunk. A színes mellékleteket — három- és négy színnyomat bármely elősorú intézet büszkén magáénak vállalhatja, a szöveg, annak kerete mindig egyenletesen van festékezve és nagyon tisztán van nyomva, valamint sikerült munka a füzet borítéka is. A szedés egyes tömör oldalainak hatása kitűnő, nem állíthatjuk azonban ezt az iniciálék oldaláról, valamint a címlapról, a spitzkolumnáról és a kolofoniumról. A címlapon kifogásoljuk a cím logikátlanságát. Ma a szédő törekvése a címet lehetőleg úgy megkonstruálni, hogy első tekintetre a teljes cím megkapja az olvasót, tehát nem szabad a „Könyv”-nek

kétszerakkorának lenni, mint a cím második részének: „a könyvről”. Ez persze a borítékra is vonatkozik. Zavarólag hat a címlapon a rajz alsó részének felfelé való kiszögélése. A spitzkolumnán a háromszög-alakú vignetta, az iniciális oldalakon pedig az iniciálé az uralkodó. Rajzban megoldásuk a betű jellegéhez oly erős, hogy mindig az öltik szemünkbe. A kolofonium nagyságánál fogva nyugtalan, a szövegezéscről pedig látszik, hogy erőszakolt. Kurrenából az oldal jobb lett volna, de ahhoz persze kevés volt a szöveg. Ezen apró hibáktól eltekintve, általában a könyvről minden magyar nyomdász csak örömmel beszélhet s azok készíltöi mi is üdvözljük. G.

PÁLYÁZATI HIREK.

Az okmánybélyegek pályázata. A pénzügyminiszter megbízásából az Országos Iparművészeti Társulat pályázatot hirdetett az 1913. évben kibocsátandó új okmánybélyegek tervezésére. Az elmúlt napokban döntött a pályázatról a zsüri. A bizottság előadójának jelentése szerint 111 pályázótól összesen 334 tervrajz érkezett be. A zsüri úgy döntött, hogy a hat darab egyenként 500 koronás díj közül kettőt *Órkényi Istvánnak*, kettőt *Földes Imrének*, egyet-egyet *Falus Eleknek* és *Szántó Gergelynek* ítélte oda, továbbá a hat egyenként 300 koronás díjak nyertesei a következők: *Lhotka István*, *Meyer Antal*, *Szántó Gergely*, *Erbits Jenő*, *Brandmayer Vilmos* és *Kovács Pál*. — A pályázat eredménye általánosságban kedvezőnek mondható úgy a munkák mennyisége, mint azok kivitelét illetően. Örömmel állapíthatjuk meg ugyanis, hogy a legutóbbi levélbélyegpályázattal szemben a pályázók részére nagymérvű haladást állapíthatunk meg, mert míg a levélbélyegpályáztnál a beérkezett pályázatok közül még a díjazottak sem voltak alkalmasak kisebbitett grafikai reprodukálásra, addig ezuttal sok pályamű e szempontból igen figyelemre méltó alkotás s biznysága annak, hogy művészeink kezdenek törődni a grafikával és megismerkednek a technikai kivitelek lehetőségeivel, mert enélkül bizony csak félmunka a művész munkája. Dacára a megállapításnak, nem hallgathatjuk el, hogy a megfelelő tervek az egész anyagnak mégis csak igen csekély százalékát képezik. A pályázók nagyrésze ezuttal sem volt tekintettel a bélyeg arányaira s a terveket nagy alakban rajzolták, figyelmen kívül hagyva azt a körülményt, hogy a rajzok a kisebbitésnél mennyire redukálódnak és így alakban a rajzolt vonalak és formák más jelentőséget nyernek. Ez a magyarázata annak, hogy ami nagyban szép és jó, redukált formájában hatástalanná válik, amely hibával művészek által tervezett grafikai munkáknál gyakran találkozunk. Nem tartjuk feleslegesnek

vonás háttérbe is szorul, a kedvező eredmény azonban nem marad el. Mi is tehát az utóbbi módszert kövessük.

A betűknek papírra történő vetéséhez többféle eszközt használhatunk. Ilyenek: a hengeres végűre faragott parafa, a nád- és ludtoll, a különböző szélességű tollak és az ecset. Adott esetekben a puha ceruza is szolgálhat e célra. Ezek közül azonban — mint a legfontosabbakkal — csak a parafával és a nádtollal, illetve szélesfejű tollakkal foglalkozunk.

A parafa által leírt vonal zsinórszerű; a lud- és nádtoll, illetve a szélesfejű tollak által leírt vonalat szalagszerűsége jellemzi; az ecset vonala érzékeny, lágy, festői hatása.

Az íróeszközök használatára vonatkozólag általában jegyezzük meg, hogy írás közben a szerszámot forgatni nem szabad; abban az állásban, helyzetben kell végig kézben tartanunk, amint az első betű leírásakor volt, mert különben eltérő vastagságú vonalakat kapunk. Igyekezünk annyi készséget elsajátítani, hogy a betű vonalait egyetlen határozott vonallal írassuk le.

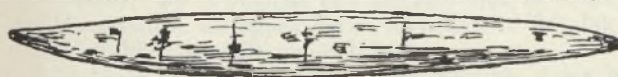
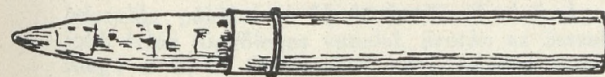
A betűvetési gyakorlatokat legjobb a parafaeszközzel megkezdeni. A parafát a gyakorlati cél szempontjából sokféle előny helyezi a többi íróeszköz elé. Nagy előnye elsősorban könnyű kezelhetősége s a kéz mozgása is legkevésbé van korlátozva. A kezdőt nem kedvtelenítik el az első kísérletekkel járó nehézségek, mert egyhamar megtanulja használni. Előnyére írható továbbá, hogy technikájából kifolyólag határt szab kezelője cifrázkodási, részletezési hajlamának: primitív volta ugyanis nagyon megnehezíti a kacskaringós, diszitó vonalak alkalmazását s így kényszerítve vagyunk a betűket csupán az alapvonalakból képezni. S minthogy az íráshoz használt folyadék csak egyféle szélességben adódik le a parafáról, a fekete-fehér ritmus határozott módon domborodik ki.

A gyakorlatokhoz célszerű apró kockás papírost használni, mert ily módon a betűk magasságát, illetve szélességét ellenőrizhetjük. Ha ilyenhez nem juthatunk, szerezzünk be kockás beosztású rajzpapírt vagy jó papirosu számtani füzetet. Íróanyagul tust használjunk. A kereskedésekben folyékony állapotban vásárolható tus nem gazdaságos, könnyen is romlik. Legjobb, ha jó minőségű kínai darabos tust vásárolunk és a szükséges tusmennyiséget minden esetben magunk készítjük el.

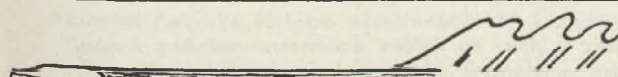
A parafaszerszámot szükség esetén magunk készíthetjük jobb parafából és pedig a következő módon: éles késsel körülbelül 25—30 milliméternyi hosszúságra és 10 milliméter átmérőjű vastagságra faragjuk a parafát, melynek egyik végét kevésbé goromba üvegpapíron hengeresre elkészítjük. E hengeres végéből azután, aszerint, hogy milyen vastagságú betűket akarunk vele írni, egy keveset a késsel lecsipünk, azután e végét az üvegpapíron gömbölyűre faragjuk; az így megtompított hegyű parafát valamilyen fémbe készült csipetőbe beszorítjuk és írássá kész. A nádtollhoz szükséges nádat szabaddani sétáink alkalmával magunk vágthatjuk.

A nádtoll hegye lehet vagy a jobb, vagy a bal irányban ferdére vágott, vagy pedig egyenes végű. Aszerint, amint a tollat a kézben fogjuk, változhat a betű képe is.

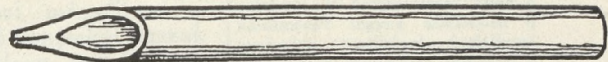
Lássuk csak, hogyan fogunk a munkához. Betűmintának egyszerű groteszketűket veszünk. Minthogy a verzálisok leírása könnyebb, gyakorlatainkat mi is ezekkel kezdjük. Az ABC betűit sorba véve, addig folytatjuk egy betű leírását, míg csak kifogástalan nem lesz. Magasságuk körülbelül három ciceró legyen. A papír soha ferdén, mindig egyenes helyzetben feküdjön előttünk s azt ne is forgassuk. Az írófolyadékból keveset egy lapos edénybe öntünk és innen mártogatunk. A bemártás egész könnyedén történjék és belőle csak annyit fogjunk fel az íróeszközzel, amennyire egy betű leírásához szükségünk van. A szerszám minden egyes bemártásánál lehetőleg egyenlő mennyiségű folyadékot vegyen fel, esetleg ittassuk le, mert a több-kevesebb tus eltérő szélességű vonalakat ad. Az írás felülről lefelé történik. A betűből mindig a bal felé eső vonalat húzzuk meg elsőnek; sorrendben utána azt, amelylyel az illető betű méretét szélességben

Parafa

Lúdtoll

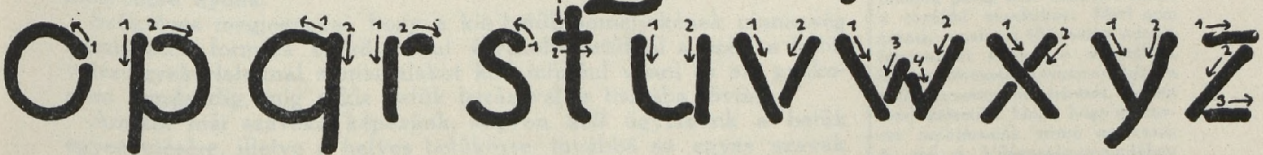
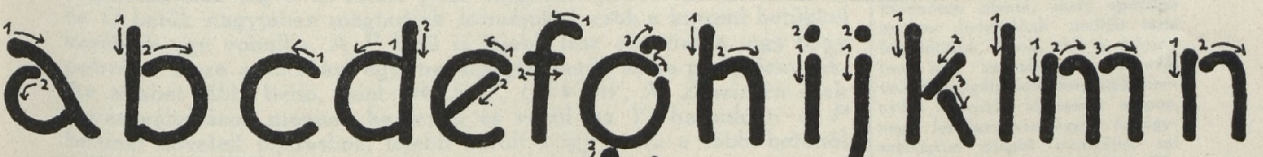
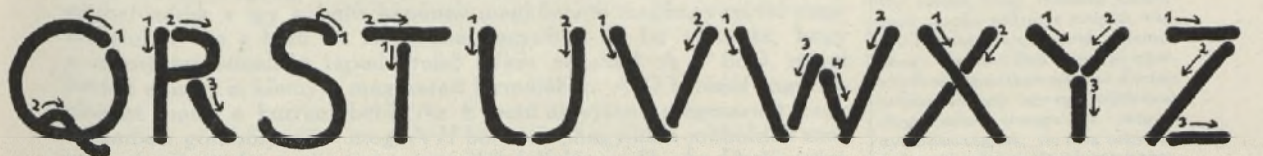
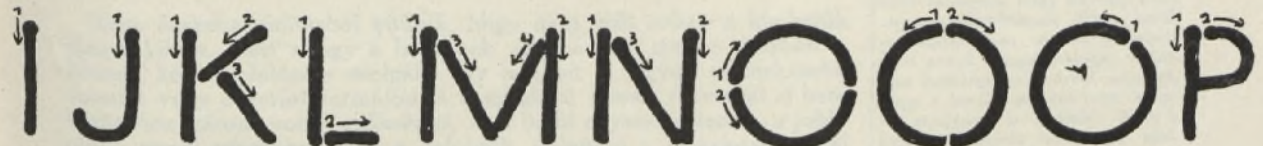
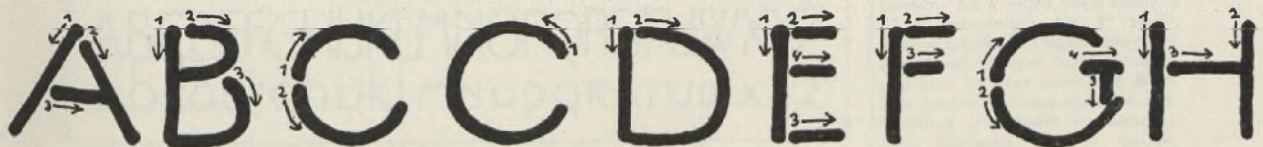
Nádtoll

egyenes jobbfele eső balfele eső irányban vágott nádtoll

Széleshegyű tollak

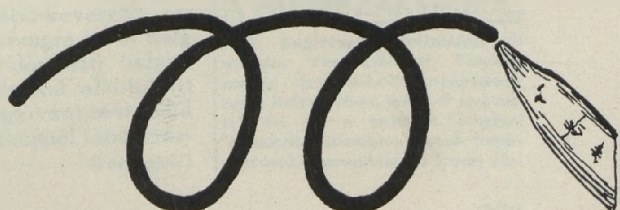
A betűknek papírra történő vetéséhez használatos eszközök

A verzálisok és kurrent betűk leírásánál a vonalak sorrendje

A széleshegyű toll szalagszerű vonala

A parafa zsinórszerű vonala

Az egyes eszközök által leírt vonalat mi jellemzi.

jelezzük, például: a *H*, *M* betűknél elsőnek a bal, másodiknak a jobb felőli függőleges vonalat, azután az összekötő vonalakat húzzuk meg; a *C*, *G*, *O* vonalait vagy felülről megindulón egy húzásra írjuk, vagy kétszerre: külön a felső és alsó, illetve a bal és jobb félkört; az *S* vonalát egy húzásra írjuk le. Könnyebb megértés végett bemutatjuk az egyes betűk leírásánál a vonalak sorrendjét. (Lásd az e cikkhez készült mellékletet.)

Ha a verzálisok leírását elsajátítottuk, a kis betűk leírását gyakoroljuk, ami ezek után már könnyen fog menni, mert vonalaik jórésze megegyezik a verzálisokéval. Méretük a verzálisok kétharmada legyen.

Nem tartjuk érdektelennak, ha röviden foglalkozunk a verzálisoknak kurrent betűkké történő elváltozásával. Tudjuk, hogy a régi betűtipusok pusztán verzálisok voltak és csak a pergament és a papiros elterjedésével kezdődő könyvirás formált a merev verzálisokból a tollal való írásnak megfelelően hajlékonyabb vonalú és kedvezőbb formájú kurrent betűket. S minthogy kisebb térre szorítottak, néhány meg lett rövidítve. (Mintául a IV. században használatos típusokat vettük.)

ABCDEFGHIJKLMN OPQRSTUVWXYZ
 abcdefghijklmno pqrstuvwxyz

Ezen összehasonlításból kitűnik, hogy nem volt nehéz a kis betűk megalakítása, mert ahogy a betűnek egymáshoz rovása közben a kéznek könnyebbitésére szolgált, úgy hagyott el egyes nehezebb vonalat vagy aszerint formálódott a meglévő vonal. A verzál *A* betű leírásához három vonal szükséges, itt a betűt egyszerűsítő, a jobboldali vonal meghagyásával a baloldali, valamint a vízszintes vonal egybefűződik s így a betű képeinek megközelítő meghagyásával megszületett a kis *a* betű. A *B* betűnél annyiban áll be változás, hogy a merőleges vonalhoz tapadó felső félkör elmarad. A *C* betű, mivel leírása amugy is könnyű, megmarad formájában. A *D* betűnél nagyobb eltérést mutat a kurrent betű. Az *E* betű alapjában megmaradt, csak sarkaiban gömbölyödött meg. A *H* betűnél elhagyják a jobboldali szár ama részét, mely a vízszintes vonaltól felfelé nyulik. Az *I* betű szára kurtábbra lesz fogva és föléje pont biggyesztődik. A *J*, *K*, *L*, *M*, *N* és *O* betűk nagyjában megtartják formájukat, csak a kurrent betűkkel kerülnek egy vonalba. A *P* betű is lejjebb lesz csusztatva, úgy hogy potrohos része a betűkkel egy magasságba kerül, szára pedig lenyulik. Az alfabet többi betűi, mint: *R*, *S*, *T*, *U*, *V*, *W*, *X*, *Z* szintén csak kevés változáson mennek keresztül és végül az *Y*, hasonlóan a *P* betűnél követelt eljárásához, lejjebb került s így szára a többi betűnél mélyebbre nyulik.

Szükséges megjegyezni, hogy a kis betűk némelyikének manapság használatos formája eltérő a fent ábrázolt betűktől s ezért a betűvetési gyakorlatoknál a mai alakot kell mintául venni és ezt gyakorolni mindaddig, míg a kis betűk leírásával is tisztába jövünk.

Amikor már szavakat képezünk, nagyon kell ügyelnünk a betűk egyengetésére, illetve a helyes betűközre, továbbá az egyes szavak közötti hézagra és a sorok közötti távolságra. A széles, levegős betű több spáciumot kíván a keskenynél, a vastagvonalú többet a vékonyvonalunál. Ügyelnünk kell arra, hogy minden betű érvényesüljön. A szavak között is a betűtípusnak megfelelően több-kevesebb tér marad; ugyanez áll természetesen a sorok közötti hézagra is. Itt még a betűkép magassága is számításhoz veendő. E különböző helyen alkalmazandó üres közköze nem lehet merev szabályokat alkotni, itt inkább az érzés diktáljon. Tudnunk kell, hogy a megkívánt margónál kevesebb az olvashatóság rovására lehet, míg a kelleténél több ürességnél a szedés szétesik. (Folytatjuk.)

azért ma is hangsúlyozni, hogy e körülményt tegyék különösen a gyakorlati grafikával foglalkozó művészeink tanulmány tárgyává s ennek folyamánként sok munkájuk sikerét biztosíthatják. **

A Thália-nyomda levélfeljére kiírt pályázatra beküldött munkák közül az első díjat Halász Ferdinánd, a másodikat pedig Hock Károly pályamunkájának ítelték meg.

Lapunk belső címlapjára kiírt pályázatra ez alkalommal is felhívjuk a mesterszedő szaktársak figyelmét. A pályázat november hó 30-án jár le. A pályázat feltételeit lapunk jelen számának 256. oldalán közölt hirdetés tartalmazza.

SZAKIRODALOM.

Egyesült erővel. A magyar könyvnyomdászok ötven évi szak-szervezeti tevékenységének története. Megbizásból írta Novitzky N. László. Ez a teljes címe annak a 35 iv terjedelmű, kis 4" alaku, minden tekintetben figyelemre méltó munkának, melyet Segélyző egyesületünk 50 éves fennállása emlékére kiadott és díszes egész vászonkötésben 250 K-ért — veszteget. Jobb kifejezést nem is találok, mert bizonyos, hogy egy-egy kötet anyaegyesületünknek többbe kerül. A nagyszabású munka méltatása előtt ennek hangsúlyozását tartot-tam szükségesnek. érvül amellett, hogy e kiváló munkát mint könyvet megvenni is jó üzlet. Nem a banális elismerés hangja az, amikor leírjuk, hogy Novitzky szaktársunk igazán érdemes munkát végzett e munka megírásával, valamint ahogy dicséret illeti Segélyző egyesületünk áldozatkészségét is. Zsenge szakirodalmunk egy-egy hajtásának megjelenése ünnepe a magyar nyomdászságnak, de még nagyobb örömmel kell fogadnunk egy nyomdász-társadalomtörténeti munkát, különösen olyant, mely speciális magyar helyzetünk multját tárja fel előttünk. Azok, akik a könyvben leírt események résztvevői voltak, megilletődve forgatják bizonyára Novitzky kollegánk alapos, nagy lelkiismeretességgel és ügy-szeretettel megírt munkáját, mi fiatalok pedig erőt merítünk belőle a további munkához. Mert nem száraz, unalmas történelmi adatok felsorolását kapjuk e munkában, hanem élvezetes olvasmányként a mult eseményeinek leírását. Eppen ezért szeretjük hinni, hogy e könyvet szaktársaink zöme megveszi. A mű a Világosság-nyomdában készült a már megszokott tiszta és rendes technikai kivitelben. G.

A PAPIRSZAKMÁBÓL.

A papirosgép feltalálójának szobra. Vernouilletben, Franciaország Eure-et-Loir megyéjének egyik helységében, június 9 én avatták fel azt a sirkövet, amelyet Vernouillet községe a francia papirgyárosok támogatásával Louis Ro-

bert, a papiros-gép feltalálójának tiszteletére állítottatott. A francia papirgyárosok egyesületének sok tagja és több más papirgyáros, hölgyekkel, valamint a hatóságok képviselői jelentek meg az ünnepélyen, köztük Louis Robert unokája, Vernouillet polgármestere üdvözölte a vendégeket és elvezette őket Louis Robert sírházhoz, ahol a francia papirgyárosok egyesületének elnöke meleg szavakban emlékezett meg a feltalálóról, akinek a papirgyártás mai virágzását köszönheti. Pálmával díszített bronzkoszort helyeztet el a sírra. Délután a helység egyik terén felállított szobrot leplezték le. A mellszobor bronzból van és pálmával díszített oszlopon nyugszik. Dicaérou szavakkal emlékeztek meg a szónokok Louis Robertről; utaltak a nagy feltaláló dolgos életére, aki a nagy akadályokat és nehézségeket legyőzte, megvalósította gépét s ezzel a papirgyártás fejlődésének útját megállapította.

Felbert Gyula, a theresienthali papirgyár magyarországi képviselője, raktárait V. ker., Árpád-utca 10. szám alá helyezte át. A cég a szakemberek figyelmét ez uton is felhívja a segélyző egyesület most megjelent jubileumi emlékkönyvének papírjára, melyet ő szállított.

FELJEGYZÉSEK

Lovag Falk Zsigmond, a Pesti könyvnyomda Rt. igazgatója, Körünk tiszteletbeli tagja rövidesen eléri aktív nyomdászágának 75. évfordulóját. Ez alkalomból nagyobb szabású ünnepségek rendezése véttetet tervebe, amely célból külön rendező bizottság is alakult. Az ünnepségekből a Szakkör is kiveszi a részét, amint az illő is, mivel köztudomású, hogy Lovag Falk Zsigmond elévülhetlen érdemeket szerzett Körünk és a Grafikai Szemle felvirágoztatása körül, s különösen ez utóbbival szemben számtalan esetben adta tanujelét páratlan áldozatkészségének.

Üzleti grafikai kiállítás. Az Iparművészeti Múzeum helyiségeiben rendezendő nemzetközi nyomtatványkiállítás — melynek célja a nyomtatványfogyasztókat szép és művészi hatású nyomtatványok rendelkezésére serkenteni — előkészítő bizottsága a napokban ülést tartott, melyen megállapították, hogy a kiállítás december 1-én nyílik meg és január első hetében zárul. A bekezdési határidő november 3-ika. A kiállítás nagyszabásúnak és úgy a laikus, mint a szakember részére érdekesnek és tanulságosnak ígérkezik, amennyiben előkelőbb nyomdánk részvételén kívül a Deutscher Buchgewerbeverein és a Leipziger Königl. Akademie für Graphische Künste gyűjteményeiket rendelkezésre bocsátották, melyekhez több elsőrendű magángyűjtemény járul, úgy hogy a szűkebb körű rendezőbizottságnak — melynek az Iparművészeti Társulat és a Grafikai

Számlaformulárak előállítása.*

Alig van kereskedelmi s más egyéb ugynevezett merkantil-nyomtatvány, amelyekből valamelyik oly gyakran szolgálna munkaanyagul, mint a számla s mégis csak nagyon ritkán találkozunk tipografiaiilag teljesen kifogástalan számlaformulárával. Nem is kell soká gondolkoznunk, hogy ennek okát megtaláljuk. Mesterszedőink ugyanis nem képesek emancipálódni attól a felfogástól, mely különösen a szabad irány idejében fénykorát élte s amely abból állt, hogy egy jól-rosszul elkészített levélfejhez szedtek egy ugyancsak kevés gonddal előállított táblázatot és kész volt a számla...

Ma azonban már más idöket élünk és ami megfelelt a múltban, a fokozott kívánalmakat már nem elégíti ki. Fontos követelmény ugyanis, hogy a fej a táblázattal mindenkor teljes egészet képezzen s az oly módon kombináltassék, hogy a kettő egymást mintegy kiegészítse. Nagyon könnyen megesis például, hogy a különben jól megoldott fej a táblázatot szinte ellöki magától, úgy hogy a kettő egymástól teljesen független életet él, mert téves ugyanis azt gondolni, hogy a kettő között elhelyezett jó nagy „számla” politípiá, vagy más sor létrehozza a kapcsolatot. Egy jól megoldott számlaformuláré megoldásához kiforrott izlés és kellő gyakorlati tapasztalat szükséges.

Mai számláink a régiektől a táblázat vonalzását illetőleg is eltérnek, mert míg ezelőtt úgy volt szokásban, hogy ily táblázat előállításához finom, fekete, duplafinom, stb. vonalakat használtak, ma ebben egy, legfeljebb kétféle vonal is elégséges és tagadhatatlan, hogy ez az egyszerűsítés a táblázat nyugodtabb képének eléréséhez vezetett s az egész kép ezáltal sokkal összhangzatosabb.

A számla-formuláré szedésénél különösen arra is legyen gondunk, hogy a könyveléshez szükséges mindennemű adatok beírásához megkivánt rovatokat célszerűen helyezzük el. Természetesen gondolnunk kell arra is, — amit sokan elfelejtenek — hogy a számlát bélyeggel kell ellátni, melynek helyét úgy jelöljük ki, hogy annak alsórése a formulárén leirt első sorral teljesen átirassék.

A levélpapírnál ujabban gyakran találkozunk olyanokkal, amelyeknél a keltezés vonala helyett raszter-vonalat helyeztek el. Ezt azzal indokolják, hogy a kereskedelmi levelezésnél sokszor fontos szerepe jut annak megállapíthatása, hogy a levél mikor íródott. Ha ennek logikus voltát elismerjük, úgy bizonyos, hogy a raszter-vonal alkalmazásának a számlánál legalább is olyan fontos szerep jut, mint a levélpapírnál, mert a számla kiegyenlítésének napja mindig annak keltétől függ s így itt a keletnek ugyancsak fontos a szerepe, amiért is raszter-vonalnak számlák keltezésénél való hasznalatát különösen helyénvalónak tartom.

Sok olyan nyomtatvány van, amelynek szakszerű és helyes, gyakorlati érzékkel való előállítási módja mellett idöt s így pénzt lehet takarítani. E csoportba tartozik az egy és több oldalas harántvonalozott számla-formuláré előállítása is, mert rossz beosztás mellett ezek előállítása gyakran költséges és kisebb példányszám rendelkezésekor ez alig bírja el a nyomda óriási költségét, éppen ezért ezek előállítása kellő gyakorlatot, avagy utbaigazítást igényel.

Négyoldalas harántvonalozott számlák előállításánál ajánlatos az 1. oldalt a fejjel, a 4. oldalt és a 2. és 3. oldalakhoz szükséges teljes hosszúságu harántvonalakat kiszedni. Ezeknek az oldalaknak a papír mindkét oldalára való kinyomtatása után az 1. oldal rövidebb táblázatát meghosszabbítjuk és a 3. harántvonalas oldalt kellően megrövidítjük s a táblázatokat a harántvonalas oldalakkal felcseréljük, azaz átlöjjük. Úgyelnünk kell arra, hogy a harántvonalak pontosan álljanak, éppen ezért a fej szedésénél ezt a körülményt számításba kell venni nehogy később emiatt komoly és mindenesetre számításba jövő eltérések álljanak elő; míg nagy példányszám esetén s ha a rendelkezésünkre álló gép 13-as nagyságu iv befogadására alkalmas, úgy mindenesetre helyesen járunk el, ha négy táblázatot és négy haránt-

* Lapunk irodalmi pályázatán „Tartozik-Követel” jelige alatt résztvett szakcikk.

RECHENUNG

NYMÁS

Budapest, VIII. Könyvtár No. 4, Buchdruckerei A. G. Völk

SZÁMBAN

SZÁMBAN

SZÁMBAN

GLOBAL IRIDGES

REKLAMMELLETT

ERKLÄRÜNGEN

...MET DÖRTEITEL FEIKEROK HOGY A FEHŐ ÖSSZEGT A MELLEKUT
...KÖNYVTÁRI BÉRETTI ÉS FEHŐSÁLLÁSÁVAL HOZZÁNK JUTATÁSIVÉ

MEGRENDELŐ-LEVÉLSZÁM

BUDAPEST, 191.....HÓ

SZÁMLA

TEKINTETES.....RÉSZÉRE

A GRAFIKAI SZEMLE KIADÓHIVATALÁTÓL

BUDAPEST, VIII., CONTI-UTCA 4. SZÁM, VILÁGOSSÁG-KÖNYVNYOMDA

MEGRENDELÉS KELTE			KÖZÖLTETETT	EGYSÉG ÁR	ÖSSZEG
	OLDAL HIRDETÉS.....	19..... SZÁMBAN		
	REKLÁMMELLÉKLET..	19..... SZÁMBAN		
	REKLÁMKÖZLEMÉNY	19..... SZÁMBAN		

T. CIMET TISZTELETTEL FELKÉRJÜK, HOGY A FENTI ÖSSZEGET A MELLÉKELT POSTA-TAKARÉKPÉNZTÁRI BEFIZETÉSI LAP FELHASZNÁLÁSÁVAL HOZZÁNK JUTTATNI SZIVESKEDJÉK KIVÁLÓ TISZTELETTEL
**A GRAFIKAI SZEMLE
 KIADÓHIVATALA**

vonalas oldalt állítunk elő. Ugyancsak ez az eljárás követendő kétoldalas számla-formulárek előállításánál is.

Rossz szokás az egyoldalas 4° számlák készítésénél a harántvonalak beszedése, eltekintve attól, hogy éppenséggel nem gazdaságos ezek készítése s ezért a leghatározottabban elvetendő, hacsak nem teszik ezt különös körülmények szükségessé, például a gép kicsi volta, vagy ha két különböző egyforma nagyságu nyomtatványt, mondjuk egy számlát és egy körlevelet egyszerre akarnak nyomtatni stb. A beszedett harántvonalak ugyanis a legtöbb esetben nem állanak pontosan vízszintesen, semmiesetre sem úgy, mintha azokat külön nyomjuk bele, azonkívül pedig a vonalak beszedése aránytalanul sok időt igényel, de meg az egyenetlenség is sokkal tovább tart, mintha a harántvonalakat külön szedjük. Mert bármennyire tiszta is az anyag, amelyből a szedést előállítjuk, az azon tapadó piszok kisebb-nagyobb eltéréseket hoz létre.

A harántvonalak pontos beállítása különben mindig fáradságos munka, de különösen fáradságos olyankor, amikor a készítő nyomtatványok nagy mennyisége megkívánja, hogy a harántvonalak beszedessenek. Megnehezíti ezt a munkát már maga az a körülmény, hogy legtöbbször a szükséges apró vonalak is csak nehezen kereshetők össze, a láb apróbb, ciceró, tertia, text-rovatának szedéséhez szükséges töltőanyag felszedéséhez sok idő kell, olyankor pedig, amikor tertia, vagy text-vonalozást kell készítenünk, annyi idő szükséges, hogy az semmiképpen sem áll arányban a munkáért fizetett összeggel.

A legtöbb nyomda ugyanis nem rendelkezik kellő mennyiségű ciceró-, tertia-, text- stb. széles és tertia vagy text magas kizárással, amely darabok ily beszedett harántvonalak előállításához különösen alkalmasak, s ezért ezekhez a legképtelenebb módon kombináltatik minden rendelkezésére álló anyag, ami bizony hosszadalmas munka s végeredményben az egész mégsem áll rendesen s a revizionál ennek kiegyenlítése sok időpocsékolással jár, sokszor bizony a legkisebb eredménnyel. Pedig ezen a nehézségen könnyen segíthet a nyomda úgy, hogy az ilyen anyagot beszerzi, — kizáró-anyagról lévén szó, a befektetés nem tulságosan nagy — elejét véve ezzel a jövőben óriási időpazarlásnak s biztosítva ezzel a harántvonal-szedéseknek pontos állását, ami különböző anyag összehordásával a legtöbb esetben kétséges.

Ha a nyomógépbe két kvart oldal beemelhető, a leghelyesebb, ha a harántvonalakat külön szedjük, mert hiszen a nyomást illetőleg ez ugys egy munka és a nyomtatvány mégis rendesebb, előállítása pedig gazdaságosabb.

Feltétlenül szükséges a harántvonalak vaksorát (Vorschlag) pontosan kiszámítani és elhelyezni, nehogy a nyomó vagy gépmester kénytelen legyen ezzel vesződni, ami a szedőnek csak kis idejébe kerül, neki azonban esetleg több munkát okoz, már csak azért is, mert talán a szükséges anyag sem áll rendelkezésére. Hogy az oldalak pontosan egyforma nagyra készítenők s hogy a papir mind a négy oldalon körülmetszendő, ezt nem tartom természetes voltá miatt különösen hangsúlyozandónak és mégis ez az a körülmény, amely a gépmesternek a forma zárásánál s oly nyomtatványok előállításánál, melyek többször szaladnak a gépen keresztül, keserves tapasztalatok szerzésére ad alkalmat.

Gondos Ignác.

Nemcsak szabályokból és elméletekből, de még inkább jó példákból tanulunk és gyűjtjük tapasztalatainkat; utóbbiakból annál inkább, ha fogás kérdés megoldásáról van szó. A törekvő nyomdász azért forgatja kellő gondal a szaklapokat.

Aki tapasztalatok árán akar tanulni, drága tandíjat fizet. Minden esetre sokkal drágább ez, mintha több szaklapot járaltunk s azokat — el is olvassuk.

Az izlés öntudatlanul halad és tökéletesedik a legjobb munkákkal való érintkezés által s végre is a helyes ítéletnek egyik alakjává lesz. Ne mulassza el azért senki a szaklapok mellékleteit kellő figyelemre méltatni.

és Rokoniparosok Főnökegyesülete küldöttein kívül Helbing Ferenc grafikus tanár, Wözner Ignác, a Grafikus Művezetők Egyesülete alelnöke és Wanko Vilmos, a Grafikai Szemle szerkesztője tagjai — bőven lesz miből a kiállítás anyagát összeválogatni. A kiállításon való tolongás elkerülése végett a bizottság 30 filléres belépődíj szedését állapította meg. A kiállítás tartama alatt 8—10 előadás tartása tervezetik, melyek megtartására hozzáértő szakemberek kéretnek fel, akik különösen a nyomtatványrendelésnél szükséges tudnivalókat stb. fogják a laikus közönségnek hozzáférhetővé tenni. Kívánatos, hogy úgy nyomdáink, mint különösen mesterszedőink minél tömegesebben bocsássák jobb nyomtatványaik egyes példányait a fenti határidőig a kiállítás rendelkezésére (IX. Üllői-út 33—37).

Grafikai kiállítás Temesvárott.

A temesvári kereskedelmi és iparkamara agilis titkárja, Lendvai Jenő a nyári szabadságidejét külföldi tanulmányuton töltvén, Münchennt is meglátogatta és az ottani iparkiállítását tanulmányozta. Különösen megnyerte a tetszését a grafikai kiállítás s ennek hatása alatt Temesvárott a közel jövőben — a kamara égisze alatt — grafikai kiállítását óhajt rendezni s e célból a kamara egyik ülésén erre vonatkozólag indítványt nyújt be. Terv szerint a kiállítás három részből állna és pedig: az első részben levélpapírok és egyéb üzleti nyomtatványok, a másodikban újsághirdetések, a harmadikban pedig árjegyzék-cimlapok kerülének kiállításra. — Eddig szől értesülésünk, amelyhez még hozzáfűzzük, hogy valóban üdvös volna, ha az iparkamara a grafikai kiállítás rendezéséhez hozzájárulna, olyképpen, hogy ez esetleg jövő évben rendeztessék és nem 1916-ban, amikor országos kiállítás van tervbe véve Temesvárott. Sokkal imponánsabb lenne egy minden más ipari szakmától függetlenül rendezett grafikai kiállítás, mint egy országos kiállítás tömkelegébe beszorított nyomtatványtárlat. Onálló grafikai kiállítás terbevétele esetén természetesen a fenti tervezet is bővíthető volna. — Egyébként megjegyezzük, hogy Kötörnk megtette a szükséges lépést oly irányban, hogy ennek a kiállításnak rendezésében résztvehessen.

Anyaegetesületünk jubileumát nemcsak a fővárosi szaktársak ünnepezték meg a ritka alkalomhoz méltóan, hanem a vidékiek is. Így a debreceni kerület szeptember hó 29-én diaskögyűlést tartott, melyet Kurucz Béla szakértára nyitott meg. Az Ébredés-dalkör alkalmi éneke után dr. Lefkovits Vilmos elvtárs üdvözölte az anyaegetesületet a debreceni szakmai szervezetek nevében, majd pedig Schlesinger Gyula szakértára szavalt a Moróc kollegánknak erre az alkalomra írt Prologját. Az Ébredés-dalkör éneke

után a jubiláló egyesület 50 éves történetét vázolta Tárkányi Gusztáv szak társunk. Az impozánsan sikerült diszközgyűlést az Ébredésdalkör záróéneke fejezte be.

Kolozsvári hírek. Lapunk egyik előbbi számában írtunk a kolozsvári nyomdásztanonc-szakiskolában uralkodó türhettelen állapotokról. Most arról értesítik lapunkat, hogy a volt szaktanítót eltávolították helyéről a helyébe D. Deák Ferencet állították, aki jobban fogja a helyet betölteni. Egyébként pedig még egy örvendetes ujtást is eszközöltek: egy új osztályt szerveztek, amelyen szakrajzot fognak tanítani. Az osztály vezetését *Lengyel Sándor* szak társunkra bízta, akinek ebbeli megbízatása három évre szól, havi 40 korona tiszteletdíjjal. Ugy hisszük, hogy Lengyel szak társunk tökéletesen meg fog felelni a rábízott feladatnak. — Az *Erdélyi újsághíradó és nyomdavidallalat* másfélévi fennállás után Oesterreicher és Márkus fővárosi grafikai gépgyár Rt. vette meg árverésen 5900 koronaért a hamarosan tul is adott rajta; a nyomda egyik részét egy brassói szedő, a másik, kisebbik részét egy brassói könyvkötő vették meg. Jellemző, hogy milyen kitűnő szakemberek a vevők: csak a szekrényekbe beosztott kenyér- és cimbelüket vették meg; a szedésekben felazedett betűkre nem reflektáltak s azok ott is maradtak. A könyvkötőnek már van egy kis nyomdája s így csak 40 kilogramm garmond betűt csomagoltatott be magának, hogy ezt a már meglévőre ráosztassa. Ezek és az ilyenfajta urak majd csak felvirágoztatják a brassói nyomdaipart...! — A *Kolozsvári kö- és könyvnyomda Rt.* ellen szeptember 26-án elrendelték a csődöt. E nyomda — állítólag — Kolozsvár legjobban felszerelt nyomdája volt. A csődtömeg gondnoka Grün Lipót ügyvéd lett. Mindezek dacára azonban nem szűnt meg a nyomdaalapítási kedv, mert e hó végén Bernát papirkereskedő új nyomdát állít üzembe.

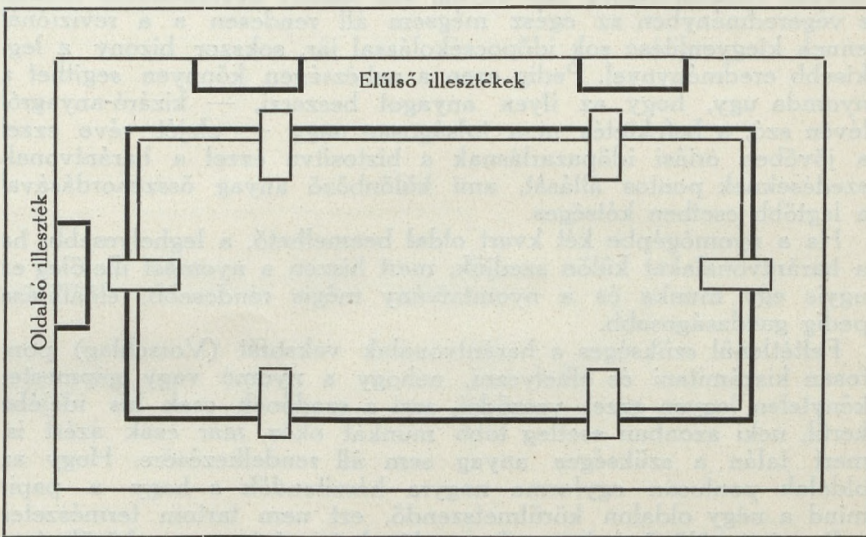
Vallási heccék szításával vádolja a német birodalmi klerikális centrupárt lapja *laptársunkat*, a *Deutscher Buch- und Steindruckert*, mely vád annyival inkább érdekel bennünket, mert erre az anyagot magyar vonatkozású közlemény adta. A *Deutscher Buch- und Steindruckert* budapesti levelezője — Gondos Ignác szak társ — ugyanis Bíró Mihály grafikusunk kollektív kiállítását ismertette nevezett szaklap hasábjain, amelyhez az illusztrációkat lapunk engedte át. E képek közül az egyik „Krisztus és az ő szolgálói” címet viseli s azt ábrázolja, hogy az orgiázó papság felett lebegő Krisztus undorral leköp s ez a kép az, amely a *Kölnische Volkszeitung*nak fájdalomt okozott, amennyiben ebből kifolyólag élesen támadja a lapot, a szerzőt, mint akik a szaklapokba csempésznek olyan dolgokat, melyek vallási heccék létrehozására alkalmasak s ál-

Szines nyomtatványok előállítása tégelynyomósajton.

A többszínű nyomtatványoknak előállításakor szükséges pontos egymásba illeszkedését a színeknek csakis úgy érhetjük el, ha az egész tégelyborítást — a kartonalátét kivételével — nedvesen huzzuk a tégelyre. A borítóiveket mind jól meg kell áztatni, hogy kisimítás után minden oldal felé jól megfeszüljenek. A további iverk felhúzása előtt az előzőnek meg kell előbb száradnia, nehogy esetleg redőt vessen. Az áztatott oldala a papirosnak természetesen felfelé kell, hogy kerüljön, mert különben a nedvesség lefelé szivárogná és a már felhuzzott borítás száradását késleltetné.

A jól megáztatott borítóiveknek száradása eltart ugyan hosszabb ideig, de ez az idővesztés megterül azáltal, hogy a borítás állhatatosabb. A gyorsabb száradást elősegíthetjük egy kartonlap legyezgetésével, amint azt a litografusok teszik a könek minél előbb való megszáradása céljából. A borítóiveket oldalt a tégelyszéleken le kell ragasztani, hogy a papirosnak oldalvást való nyújtását vagy összehúzóását megakadályozzuk.

A szines nyomtatványok egyes formáinak pontos beállítása többféle módon történik. Olyan szines akcidenziák beillesztésekor, amelyek nagyobb szabású egyenetlés nélkül kell nyomni, elegendő az egyforma illeszték használata, feltéve, hogy a szedő pontosan számította ki az összes beillesztő formákon az üroket. Beillesztéskor ne egyengessünk sem a legfelső borítóiven, sem alatta, hanem egy külön e célra felragasztott egyenetelőiven, amelyet a legközelebbi forma beillesztésekor könnyen eltávolíthatunk és megújíthatunk.

Ha technikai okokból mindegyik beillesztő formának borítását és illesztékeit újra kell csinálni, többféle eljárást használhatunk a gyors és pontos beillesztés elérésére. Elsősorban is minden formát beemeléskor mindig egy oldal felé szorítsuk és egy faék beszorításával a nyomás közben oldalt való elcsuszást akadályozzuk meg. A befejezett egyenetlés után huzzuk le a formát a legfelsőbb (illesztékes) ivre. Azután az ollóval vagy az egyenetelő pengével az illesztőiből, illetve az először nyomott ivből vágunk ki kis kockákat, lehetőleg mind a négy sarkon aszerint, amint azt a beillesztendő nyomás megkívánja. Ezt a fenti ábra szerint kivágott lapot rátesszük a tégelyen levő levonatra, hogy megkeressük a soregyent. Ha azt megtaláltuk, ami ilyen eljárással könnyen sikerül, a beillesztő ivet könnyen oda-fűzzük a használt ragasztóanyaggal, az illesztékeket pedig a megjelölt helyen pontosan a papiros széle felé ragasztjuk.

Ezt az eljárást — kivéve az erős kartonra való nyomást — legjobb sikerrel lehet használni három- vagy négyszinű nyomtatvány előállítására esetén is. Egy másik, szintén olyan biztos eljárás a jól átlátszó pergamen vagy olajpapiros használata. Ezt erősen ráfeszítjük a tégelyre, levonatot készítünk rá, a beillesztő ivet alá toljuk és a fent vázolt módszer szerint folytatjuk. Ne felejtjük el azonban soha, hogy a beillesztő munka megkezdésekor több beillesztőivet kétszer engedjünk át abból a célból, hogy minden szín továbbnyomásakor próbával ellenőrizhessük az illeszték helyes állását.

Illesztékek gyanánt leginkább petit négyes kvadrátokat szokás használni. Igen pontosan beillesztendő formák, valamint nagy példányszámú formák, avagy erős karton esetén egyforma erősségű rézléniák vagy acéldarabok ajánlatosak, hogy elkerülhessük a fém lecsiszolódását és a papirosszélek bepiszkolódását.

Az ólomkvadrátoknak papircsikokkal való szokásos leragasztása folytonosan magában hordja az átdörzsölődés veszélyét, miáltal a pontos beilleszkedés kérdésessé válik. Az illesztékeknek esetleges lazulását, leválását avagy éppen félrecsuszását elkerülendő, erős kartoncsikot ragasztunk mögéjük, mindkét oldalukra pedig kartonnyelveket, valamint az illesztékek fölé oldalt egy papircsikot. Szintugy a földív alatt közvetlen az illesztékek előtt egy kartoncsikot ragasztunk, hogy a nyomóív ne csuszhasson esetleg észrevétlenül az illeszték alá.

Ha pontosan beillesztendő formáknál az illesztékszalogot használjuk, akkor azt, valamint a szalagillesztékeket is pecsétviaszkkal vagy erős papircsikkal a borításra ragasszuk, mert különben az illesztékszalog ki van téve az ivfogók, avagy más körülmények okozta félrecsuszásnak. Hogy az illesztékeket az ingadozó hőmérsék (nedvesség, szárazság) hatásaitól mentesítsük, ugykell őket függetleníteni a borítástól, hogy az egész borítást az illesztékek helyén kivágjuk, a pusztá tégelyre egy erős papirlemezt ragasztunk, az illesztékeket a rajtuk levő kartonnyelvekkel ráerősítjük és az egészet pecsétviaszkkal körülkarakjuk. Végül feltétlenül szükséges az első nyomásforma illesztékállításának megjelölése az ugynevezett illesztékállítóívön, amint az a tuloldali ábrán is látható, hogy az illesztékek pontosan az első érintkező pontjukra kerüljenek. Ez különösen szükséges az oldalsó illesztékre vonatkozólag, mert mihelyt a papiros nincs jól megvágva, az oldalsó illeszték szabálytalan felragasztása esetén azonnal eltérés keletkezne.

R—r. O.

A papir enyvezéséről.

A nyomdász papirismeretéhez tartozik, hogy a papírfajok különböző enyvezési fokáról magának tiszta képet alkothasson. Alábbiakban némi utmutatással szolgálunk, mely vizsgálódásainknál segítségünkre lehet. A papir enyv tartalma különböző és pedig: 1. kevéssé enyvezett, 2. szilárdan enyvezett, 3. erősen enyvezett, 4. rendkívül erősen enyvezett, aszerint, amint azt az egy és más célra feldolgozandó papir kívánja. E fokozatok megállapítására különböző eljárások vannak elterjedve, melyek meglehetősen biztossággal használhatók. Legegyszerűbb ezek között az, ha egy iv papírra többféle vegyi összetételű tintákkal vonásokat huzunk. Enyvezetlen papírnál — ilyen a másoló és itató papir — nemcsak szétfolyik, hanem át is szívárog a tinta. Erősen enyvezett papírnál ellenben ez nem történik, mivel a papírostok között levő pórusokat az enyv kitölti. Egy más eljárásnál vasklorid-oldatot csöppentünk egy iv papírra, ennek megszáradása után 1%-os taminoldattal bekenjük a becsöppentett helyek hátát; erősen enyvezett papir megszurkúl, kevéssé enyvezett pedig szürkésfekete színt vesz fel. — Phenolphtalein natronlug hasonlóan használva, szintén alkalmas az enyvezés fokának megállapítására. A nyomdász ugyan az első eljárás mellett is némi gyakorlattal megállapíthatja a papir enyv tartalmát. Mint érdekes megfigyelést fel- említtjük, hogy a napfény behatása folytán a papir veszít enyv- szilárdságából. Savakkal telített levegő is ártalmas hatással van az enyvezésre.

St—rz.

talánosságban állítja, hogy erről a rossz szokásról a szaklapok ugy látszik nem tudnak leszokni. A Deutscher Buch- und Steindruckerei erre adott válaszában természetesen visszautasította a vádat, mert — szerintük — igazán vallásos emberek sohasem érzik magukat találva olyan dolgok ábrázolása által, melyek határozottan kinövészekként jeleztenek s éppen ezért érthetellen nevezett klerikális napilap általános meggyanúsítása. A válasz kidomborítja, hogy amit a Deutscher Buch- und Steindruckerei közöl, azt mindig grafikai szempontból mutatja be, figyelmetlenül hagyva azt, hogy azt az egyes vallásfelekezeti vagy politikai felfogásuk milyen szemmel nézik. Bizonyítja ezt, hogy legutóbb például közleményeket közölt, melyekben a katolikus papság különböző jelvényeit, majd a német katolikus püspökségek cimereit ismertette, mert ezekkel a könyvműveknek munkájukban gyakorlati szolgálatot vélt teljesíteni. Aki lapunkat rendszeresen olvassa — folytatja tovább —, észrevehette már, hogy mi lapunkat nem egyes vallásfelekezet vagy politikai felfogás tetszésének megfelelően szerkesztjük, hanem mindig a nyomdászat vagy grafikai művészetek szempontjából, a dolgok tárgyi értékét tartva szem előtt. Ha egyik-másik közleménynek minden szavával nem is egyezik a szerkesztőség felfogása, magával az egészszel grafikai szempontból kíván hasznos tanácsadó lenni.

Vállalatok köréből. A *Slovensky Dennik* rt. szeptember hó 16-án tartott közgyűlésén az alaptőkét 40.000 koronáról 80.000 koronára emelte fel. — A *Zala hírlapkiadó és nyomda* rt. szeptember hó 29-én tartott közgyűlésén a 80.000 korona alaptőkének 32.000 koronára való leszállítását, a részvények 60%-os lebélyegzését határozták el. — A *székesfővárosi házinyomda* 1913. évi költségvetése 576.000 korona bevétel és 487.000 korona kiadást mutat fel. — Ujabbban nyomdát nyitottak: Behr Miksa Budapesten, Burkus András Szegeden, Milovanov Sándor Nagybecskerekén, Zalán Dezső Nagymihályon, Szabolcs Testvérek Kiskőrösön, Einszel és Hunyadi Szentendrén. — A szigetvári Corvina-nyomda üzemét Budapestre helyezte át, a komáromi Freisinger-nyomda pedig Jókai könyvnyomda és könyomda r.-t. cég alatt 34.000 korona alaptőkével részvénytársassággá alakult át. — Debreczenben új nyomda-cég alakult Rosenfeld Henrik és társa cég cim alatt. — Budapesten „Grafikai Reklámvállalat” címen új vállalkozás alakult, melynek üzletköre: reklámrajzok készítése. — A margittai Fortuna-nyomdávalal Fried Antal és Léwy Ferenc tulajdonába ment át.

Magyar lap Párisban. Jövő év január hó 1-én Gárdos Mariska ismert író nő szerkesztésében új magyar lap indul meg Párisban

Párisi Ujság címen. Célja a Franciaországba szakadt magyarok között az összetartozás fejlesztése és a magyar irodalomnak és művészetnek Franciaországban való propagálása.

A mainzi Gutenberg-Gesellschaft a napokban küldte szét 1911/1912. évi jelentését. E társaságnak célja a Gutenberg-kultusz ápolása s a mainzi Gutenberg-Muzeum gyarapítása, amit a könyvnyomtatás történelmére vonatkozó könyvek kiadása és önyomtatványok stb. beszerzése által vélnék elérni. A társaság készpénzvagyonja 17.178 márka. Az elmúlt évben a Gutenberg-Muzeum gyarapítására 2000, kiadványokra 7837 márkát fordítottak. A társaságnak a jelenléte szerint a világ minden részében 436 tagja van. Magyarországi tagok: a Nemzeti Múzeum könyvtára, dr. Dirner Gusztáv tanár, Novitzky N. László, Grafikai Főnökegyesület, Weisz Ferenc (Weisz L. és F.-nyomda), Zilahi Dezső, Zilahi Simon (B. H.), Apponyi Sándor gróf és dr. Gyalui Farkas tanár, Kolozvár. Az évi tagsági díj 10 márka, minek fejében tagok a társaság kiadványait ingyen kapják.

Önberakókészülékek terjedése a vidéken. A legutóbbi hónapokban egész csomó vidéki nyomdában szereltek fel önberakó-készülékeket, így többek között: Róza-hegyen Páricska János nyomdájában, Zalaegerszegen a Kakas-nyomdában, a trencséni Gansel-nyomdában, Nagyváradon Sonnenfeld Adolf nyomdájában és Szegeden Endrényi Imrénél.

Az autotipia feltalálója meghalt. Meisenbach György, az autotipia feltalálója hetvenkét éves korában, emmerini birtokán (München mellett) szeptember 24-én meghalt. Meisenbach hosszabb időn át kísérletezett Schmädel József nevű munkatársával és amikor találmányát tökéletesítette, Münchenben megalapította az első autotipiai műintézetet. Találmányával nagy vagyont szerzett és azután nyugalmába vonult. Meisenbach 1841 május 27-én született Nürnbergben. Tulajdonképpen rézmetsző volt és e mesterségében arra törekedett, hogy a fametszet pótlásánál magas nyomásra alkalmas fotomechanikai kliséket állítson elő. 1876-ban az első cinkografiát létesítette Münchenben és 1881-ben kísérletezni kezdett ónósus képek nyomtatására alkalmas fototechnikai uton való előállítására, mely kísérleteit csakhamar siker koronázta. E találmányt — melynek tökéletesítésére Schmädel Józseffel társult — 1882-ben autotipia elnevezés alatt szabadalmazták. A találmány óriási léptekkel indult világkörűli útjára, melynek folyamánként az utolsó évtizedekben a reprodukáló technika nagyot haladt s még mindig fejlődésképes, dacára annak, hogy ma már a művészi festmény megfestéséig hű utánzása lehetséges autotipia-nyomás útján. Meisenbach

A gépszedés és az elválasztás.

Ha végignézzük a soröntőgépeken szedett lapok egynémelyikén, mindjárt szemünkbe ötlük az a már nem is igen szokatlan szóelválasztási módszer, mely szerint minden lelkifurdalás nélkül viheti át a szedő a két legvékonyabb betűből álló végszótagot is a következő sorba. Láthatjuk, hogy sokszor egy kihajtott sorból is átviszik a *re, ti, li* végtagokat (lásd az *1, 2a, 3a és 4a példát*).

Vannak, akik az ilyen elválasztásokat is a modern iránynak tudják be és ezért megengedhetőnek tartják, annál is inkább, mert a nyelvtani szabályok szerint minden többtagu szó szótagonként elválasztható. Bármint van is, azt senki sem tagadhatja, hogy nemcsak tipográfiai szempontból, de esztétikai okokból is el kell kerülnünk az ilyen elválasztásokat. Ne nézzük az esztétikát, ne keressük a szépet napilapoknál! szokták mondani. Én erre azt mondom, hogy ahol csak lehet, igyekezzünk a szemnek tetszetőset alkotni. Ahol csak lehet. Ezzel elismerem, hogy vannak esetek, mikor rendkívül sürgős a munka és a helyes elválasztás miatt nem tartóztathatjuk a lapot azzal, hogy összehuzzuk vagy kizavarjuk a sort; vagy keskeny formátumos lapoknál a sorban lévő kizáró-ékek kis száma miatt nem huzható össze vagy hajtható ki a sor annyira, hogy a két betű átvitelét el lehessen kerülni. Megjegyzem, hogy mindamellett vannak olyan keskeny soros napilapok is, amelyeknél sohasem visznek át két betűt a következő sorba.

Amint tudjuk, a soröntőgépek ékszerű sorkizáró-darabkái, melyek egyttal az egyik szót a másiktól is elválasztják, azért is vannak, hogy az erősebb sort bizonyos határig összehuzzák, a gyöngébb sort a beigazított szélességig kihajtsák olyanformán, hogy a szükséghez képest szorulnak bele a szavak közé. (Természetesen a tulerős vagy nagyon gyöngye sorokat ezek az ékek (Linotype), illetve gyűrűk (Typograph) nem zárják ki.)

A kizáró-készülékeknek ez önműködő sorkizárási képessége mutatja legjobban, hogy a szép iránt érzékeny szemet annyira bántó elválasztások minden idővesztés nélkül könnyen elkerülhetők. Valamivel több gondosság és jóakarattal mellett a szóbanforgó lapoknál is el lehet kerülni az olyan elválasztásokat, amint azokat ugyanolyan gépekkel készülő más lapoknál el is kerülik.

Ha az a sor, melyből a két betűt átvisszük, gyenge, akkor abba könnyen belefér még a két betű is; ha pedig a sor olyan erős, hogy abba a két betű már nem fér bele, akkor a kétbetűs végtaghoz egész bátran hozzávehetjük még az előbbi szótagot is, hogy így a két betű helyett többet vigyünk át a következő sorba. Mind a két esetben a kizáró-ékek elvégzik feladatukat. Feltéve, hogy a sor mégsem záródik ki önműködőleg, akkor is helyesebb egy-két kézispáciumot a szavak közé tenni, mintsem két betűt átvinni. Tizenhét cicerós formátumnál ritkán fordul elő olyan eset, hogy két betű átvitelét csak kézispácium alkalmazása útján lehessen megakadályozni, tehát a munka gyors menetét ez nem akadályozná.

Mint az *1. példán* láthatjuk, a szedő, ahelyett, hogy a sor végéről az elválasztó-jelet elvette volna és a *re* ragot még lekopogtatta volna a sorba, inkább kihajtotta a sort, ami több idejébe került. Tehát itt is beigazolódik, hogy a rendes munka kevesebb idő alatt elvégezhető, mint a kevésbé rendes.

A *2a és 3a példákon* látjuk, hogy a szedő semmit sem nyert időben azzal, hogy elválasztotta: *mennyi-re, ar-ra*. Ugyanabból az írásból (*2b és 3b példa*) leszedtem a sort újra, helyes elválasztással és a sor még mindig össze van huzva, ami azt mutatja, hogy a gép kizáró-készüléke szinte megerőlttetett a helytelen kizárással.

A *4a példánál* egy pillanatig tartó kézi kizárással segíthetett volna magán a szedő, hogy a gép kiöntse a helyes elválasztással szedett sort (*4b példa*).

Az *5. példa* azt mutatja, hogy néha az elválasztójelet is elhagyják a megszakított szórész mellől, pedig egy-két kézispáciumnak a szavak mellé való beosztásával az egész szótag átvihető a következő sorba.

Az elválasztásoknak e fajtájából elég lesz a fenti négy példa, melyeket csak úgy találmra ragadtam ki az általam összegyűjtött adathalmazból.

Most az elválasztásoknak egy másik hibás módjáról kívánok szólni, melyet nemcsak a gépen szedett lapoknál gyakorolnak, hanem kézzel szedett újságoknál, sőt műveknél is. Ez a magánhangzók átvitele a következő sorba.

Régi nyomdászati szabály, hogy egyszerű szavak elválasztásánál csak mássalhangzóval kezdődő szótagot vigyünk át, de nyelvtani szabály szerint minden szótag elválasztható, tehát akkor is, ha az átvendő szótag magánhangzóval kezdődik. Tipográfiai szempontból

<p>kor. A magyar honvédség ágyui — melyekre a királyság félszázad óta vár — évek óta kor. A magyar honvédség ágyui — melyekre</p> <p>1. példa.</p> <p>get öltött és hogy az ujtörökök mennyire elveszítették lábuk alatt a talajt, an-</p> <p>2a. példa.</p> <p>get öltött és hogy az ujtörökök meny-</p> <p>2b. példa.</p> <p>munkapárt, amely nagyban készülődött arra, hogy beszámoló beszédeket, népgyűlése-</p> <p>3a. példa.</p> <p>munkapárt, amely nagyban készülődött arra,</p> <p>3b. példa.</p> <p>Mindent megörölt már a parlamenti malom. Gözzel, karhatalmi asszisz-</p> <p>4a. példa.</p> <p>Mindent megörölt már a parlateket közöltünk arról, hogy Ferenc Ferleteket közöltünk arról, hogy Ferenc</p> <p>5. példa.</p>	
---	--

és a jóhangzás kedvéért egészen a legújabb időkig be is tartották mindenütt, hogy csak a mássalhangzóval vigyék át az elválasztott szórészt. Mostanában gyakran láthatjuk az ilyen elválasztásokat: *le-ányok, ki-abál, burzso-ázia, pohara-ikba, érzése-inket* stb. Hát nem szebb, helyesebb, ha így választunk el: *leá-nyok, kia-bál, burzsoá-zia, po-ha-raikba, ér-zé-sein-ke-t*? A francia nyelvben különben is egy hang az *oa (oi)*, amit ugyan nem szükséges a magyar szedőnek tudni, de aki tudja, az a jövőben ne válassza el: *to-álett, mo-iré* stb.

A magánhangzók átvivését más okból is gyakorolják egyesek. Tudniillik azt hiszik, hogy a ragot kell átvinniök az elválasztásnál, azért, a töszó érintetlenül maradjon és emiatt olyan elválasztások is kinyomattatnak, mint: *cézár-izmus, vandál-izmus*. Ez helyes az angol nyelv szabályai szerint, ahol a magánhangzóval kezdődő ragot át kell vinni (morn-ing, great-est, mechan-ism stb.), de a magyar mégis csak így választ el: *cé-zá-riz-mus, van-dá-liz-mus* stb. Kinek jutna eszébe a fentiek szerint elválasztani: *szociál-ista, alkohol-izmus* stb.?

Tovább megyek. Az sem helyes, ha az *ért* ragot visszük át az elválasztásnál. Pl. *ember-ért, pénz-ért* stb. Itt a nyomdászati és nyelvtani szabályok találokznak, mert mindegyik azt írja elő, hogy így válasszuk el az ilyen raggal ellátott szavakat: *em-be-rért, pén-zért, sze-re-le-mért* stb. Mert ha helyes: *em-be-re-ke-t, pén-ze-ke-t*, akkor az is helyes. Miért nem hagyják itt is együtt a szó tövét és választanak így el: *ember-eket, pénz-eket*? Ugyebár azért, mert hozzászórtunk ahhoz a jóhangzáshoz, melyet a mássalhangzóval kezdődő szótagátvitel előidéz.

1891-ben betegedése miatt nagy-szabású üzemétől visszavonult, az 1892-ben a Riffarth & Co. céggel történt egyesülésig annak tulajdonosi Agost fia és Schmädel voltak. Ma a cég Meisenbach, Riffarth & Co. cég alatt szakkörökben általánosan ismert.

Ipari Pályamutató. Sehol anywhere nem beszélnek az iparfejlesztés fontosságáról, mint nálunk Magyarországon, még sem akadt eddig senkisé, aki az ipari pályaválasztás ezer meg ezer tudnivalóját megírta volna. Ezen a hiányon akart segíteni az *Iparosköté*, amely most „Ipari Pályamutató” címmel egy népszerű kézikönyvet adott ki mindarról, amit tudni kell, ha valaki iparospályára szánja a fiát. A könyv az ipari pályára lépő ifjúságnak kétségtelenül igen nagy szolgálatot fog tenni.

Lapunk jelen számához a Berger és Wirth budapesti festékgyárának, valamint a Gleitsmann E. T. drezdai festégyártó cég egy-egy festékmintalapját mellékeljük. Mindkettőt olvasóink szives figyelmébe ajánljuk.

HIVATALOS RESZ.

Pénztári kimutatás 1912. évi augusztus haváról. *Bevétel:* Át-hozat a mult hóról 1155'93 K, 10 darab hitelszövetkezeti részjegy (a 10 K) 100'— K, Gutenberg szobor-alap 1201'47 K, Acs Mihály-alap 522'89 K, Tanoncpéldányokért 2'20 K, Tagdíjakból 1129'20 K, összesen 4117'69 K. Tagsági járulékokban befolyt: Allamnyomda 10'20, A Nap 11'40, Athenaeum 70'20, Attila-nyomda 4'—, Az Élet 15'60, Baptisták 2'20, Bagó-nyomda 2'—, Biró és Schwarcz 5'—, Breier-nyomda 2'—, Berkovits-nyomda 3'—, Barcza-nyomda 1'80, Brózsá Ottó 2'—, Budapesti Hirlap 17'80, Buschmann Ferenc 10'80, Egyetemi nyomda 6'20, Egyleti tisztviselők 18'—, Európa 5'60, Elek 2'—, Fráter és Társa 1'—, Franklin 73'—, Franklin-fiók 11'—, Fried és Krakauer 1'80, Galitzenstein 6'60, Globus 9'20, Grafikai intézet 9'80, Grünhut és Steiner 1'—, Hungária 6'80, Heisler és Kószol 2'—, Heller és Társa 1'—, Hamburger és Birkholz 5'60, Hedvig Sándor 3'—, Hornyánszky 16'60, Jókai nyomda 3'40, Krausz és Társa 1'60, Kellner Albert 3'—, Károlyi György 2'—, Kellner Ernő 10'60, Kertész József 2'—, Korvin Testvérek 21'60, Községi nyomda 6'20, Légrády 18'60, Löbl D. és Fia 11'20, Löbl Mór-nyomda 4'60, May-nyomda 2'—, Magyar Hirlap 4'80, Markovits és Garai 3'—, Márkus Samu 6'80, Máv. menetjegy-nyomda 7'—, Minerva 1'20, Muskát Béla 2'40, Muskát Miaka 3'20, Neuwald utódai 8'40, Nyugat-nyomda 6'20, Pallas 42'80, Pannónia 2'—, Pápai Ernő 9'60, Pátia-nyomda 13'80, Pollák és Leopold 2'80, Palatinus-nyomda 2'—, Pester Lloyd 12'20, Pesti könyvnyomda részv.-társaság 25'40,

Posner K. L. és fia 23' -, Poldini 2'40, Radó Izor 3' -, Rigler J. Ede 9'20, Roth József 2'80, Rózsa K. és neje 5'80, Stephaneum 29'60, Székesfővárosi háziyomda 43'80, Stúdió-nyomda 3' -, Springer 2'60, Schulhof-nyomda 8'60, Thália 3'40, Tolnai nyomda 13' -, Uránia 9'40, Világosság-nyomda 56'20, Várnai nyomda 6' -, Weisz Adolf 1'40, Weisz Márton 2'20, Wodianer Fülöp és Fiai 27'40 K. Vidékről: Mezötúr 4'60, Nyiregyháza 7'20, Nyitra 4' -, Szeged 13'80, Kassa 11'20, Turócszentmárton 9'60, Győr 14'20, Szentés 4' -, Szombathely 8'80, Temesvár 20'60, Selmecbánya 4' -, Liptószentmiklós 6' -, Lugos 4'80, Kaposvár 4'20, Ungvár 3'20, Rózahegy 3'20, Keszthely 5'80, Décs 3'60, Kispeszt 2'40, Nagykanizsa 12'60, Eger 18'20, Kolozsvár 31'20, Nagybecskerek 8' -, Ászód 2' -, Székesfehérvár 6' -, Gyoma 24' -, Szekszárd 17'20. Egyesektől 43'40. Összesen 1129'20 K.

Kiadás: Törlesztés nyomdászám-lára 500' - K, Szerkesztő tisztelet-dija, hirdetési jutalék és portója 254'37 K, Wanko óradija (tan-folyam) 48' - K, Műmellékletekre 150' - K, Szakirodalmi pályadíjak 55' - K, Auguszus havi Szemle expedíciója 43'85 K, Olkmány-bélyegek tanfolyamok beadványaira 3'9' K, Adminisztráció és portó-kiadás helyben és vidéken 9'02 K, összesen 1064'14 K. Készpénz e hó végén 1223'19 K, Tíz darab hitelszövetkezeti részjegy (à 10 K) 100' - K, Gutenberg szobor-alap 1201'47 K, Ács M.-alap 522'89 K, összesen 4111'69 K.

Társági forgalom 1912 augusztus hónap. *Beleptek a Körbe:* Tragholtz Dezső (Kurz és Fejér), Barla Géza, Straub Sándor (Élet), Stern Pál, Szloboda György (Franklin), Rapaport Márton (Galitzenstein), Major János, Rusznyák Mihály (Hamburger és Birkholz), Weisz János (Kellner Ernő), Mach Ferenc, Novák Béla, Weiner József (Légrády), Wagner Dezső (Löbl D.), Bucher Péter (Löbl Mór), Klein Ignác II (Minerva), Kolop Gyula (Pesti könyvnyomda rt.), Varkói Ágost (Roth), Gerstner József, Pásztor Dezső, Scholtz István (Stephaneum), Schwartz József (Springer), Apfel Sándor (Világosság), Lévi Ferenc (Kassa), Teleky József (Szeged). Hátralék miatt töröltetett 72 tag. A hó végén 12 tiszteletbeli, 1464 rendes, összesen 1476 tag.

MELLÉKLETEINKRŐL

Mellékleteink. A szeptemberi füzet mellékleteiről szakbizottságunk a következő birálatot adta: *A boríték,* tervezte Szabó István II., nyomta Hamburger Mór a Világosság-nyomdában, bár első tekintetre tetszelősnek látszó, ügyes megoldású nyomtatvány, alapjában mégis elhibázott grafikai munka. A boríték tervezője a szöveget ugyanis, egy kis művészi szabadságot véve

Nem szabad azonban átvinni a mássalhangzót csak azért, hogy a fenti szabálynak eleget tegyünk. Számtalan szó van, melyet előraggal alkalmaznak és ezeket a szavakat az előragognál kell elválasztani akkor is, ha emiatt magánhangzót viszünk is át. Pl. *ki-evezni, be-avatni, el-utazni.* És ez áll az összetett szavakra nézve is. Azért mégis látunk gyakran ilyen elválasztásokat is: *kie-vezni, elu-tazni, bea-avatni, va-suti* stb. Ezért az összetett szavak eredetét tekintsük, ha elválasztjuk azokat.

Nem ritkán az idegen szavak elválasztásában is találhatunk hibákat. Elválasztják pl.: *dip-lomácia, pub-likum, prog-ramm, klast-rom.* Ez az elválasztás megfelel a magyar szavakra nézve felállított szabályoknak. Az idegen szavaknál azonban helyes, ha a bennük előforduló *bl, pl, dr, tr, kl, gl, gr, kr* stb. betűket együtt visszük át a következő sorba. Pl.: *pu-bli-kum, di-plo-má-cia, klas-trom, pro-gramm, Kon-stan-ti-ná-poly* stb. Az utóbbit is már láttuk *Kon-stantinápoly* elválasztással.

Figyelemmel kell lennünk továbbá az idegen összetett szavakra is az elválasztásnál. Akinek nyelvérzéke nem ismeri fel az idegen összetett szavak eredetét, az a legjobban teszi, ha a magyar szavaknál követett szabályok szerint választja el inkább az ilyen szavakat. Az idegen összetett szavak helyes elválasztására néhány példát adunk: *mi-kro-szkóp, atmo-szféra, ka-ta-sztrófa, olig-ar-chia, hi-dro-me-trum* stb.

Nem akartam újat mondani, csak szeretettel mutattam rá olyan hibákra, melyeket egy kis jóakarattal könnyen elkerülhetünk. Tudom jól, hogy sokan a maguk részére feleslegesnek tartják majd fejtegetéseimet, de kiáltó bizonyítékaim viszont azt mutatják, hogy sokan megszivlelhetnének az itt leírtakat, mert bizony okulhatnak belőle.

A szaklap az a hely, ahonnan a szakmafejlesztésre vonatkozó tanácsokat a legszívesebben fogadják el és ez az a hely, ahol a legsikeresebben lehet rámutatni a szakma hirnevét rontó hibákra is. De félek, hogy nálunk, ahol oly kevesen olvassák a szaktársak közül a magyar szaklapokat, nem lesz kielégítő eredménye e soroknak.

A korrektorok is csak azért nem javítják ki minden esetben ezeket a hibákat, mert sok helyen időkimélés miatt meg sem csinálnák azokat. Ezért jól tenné a korrektor, ha az illetőknek tapintatosan és jóakarattal megmondaná, hogy a jövőben miként válassza el a kérdéses szavakat. Igaz, hogy ezért sokszor sértéseket is kapna, ellenségeket is szerezne magának jutalmul, de ez a sorsa azoknak, akik szakmájuk tökéletesítése, emelése érdekében fáradoznak. *Herzog Salamon.*

Szedés nyomtatott kézirat után.

„Hiszen ez a legegyszerűbb, ami a szedőre nézve létezik, erről kár is írni“, ezt fogják sokan gondolni, akik e sorokat olvassák. Pedig a nyomtatott kézirat után való szedésnél sok mindenfelére kell figyelemmel lenni. Ha a kézirat tipográfiai helytelenségeket tartalmaz, akkor azok nem másolandók, hanem mellőzendők. Például a sima szedésnél gyakran észlelhetjük, hogy a szavak között nagyon aránytalan a beosztás, azaz, hogy egyik sorban nagyon sok, a másik sorban nagyon kevés van a szavak között, ami esetleg úgy állhatott elő, hogy a revízióban nagyobb javítások történtek és akkor valamely körülmény folytán nem maradt idő az egyenletes beosztás céljából több sornak az áttördelésére. Ilyen botlások kiküszöbölendők. Olyan utasítás, hogy „szigorúan kézirat szerint“, nem úgy értelmezendő, hogy minden ostobaság és hanyag kizárás és beosztás az új kiadásba is átveendő. Sőt ellenkezőleg, a helytelen beosztás a címeknél, a hasábok szétválasztásánál a tipográfiai szabályok szerint és nem talán egy kontár által elrontott mintának a szolgálai másolása legyen. Továbbá arra különös gond fordítandó, hogy az ortográfia egységes legyen, mert meglehet, hogy az eredeti korrigálásánál a szerző több passzust irt bele más ortográfiával, mint amilyen az egész művön végigvonul, sőt az sem lehetetlen, hogy több korrektor olvasta az első kiadást, ami szintén nem zárja ki azt, hogy az ortográfiában eltérés ne legyen. Egyetlen szerző sem fog tiltakozni az ellen, ha az újabb kiadás egyöntetűbbé, csinosabbá tétetik és a korrektorok is sok felesleges munka takarították meg.

Miért nem találták fel a nyomdászatot már az ókorban?

Az antik kultúra korában nem volt teljesen ismeretlen gondolat a szedhető betűk elvén alapuló nyomdászat; mindazonáltal a gyakorlati megvalósulásig el nem jutott akkor e gondolat.

Amaz érdekes kérdésre, vajjon miért nem fejlődött ez az újabb korban világtörténeti jelentőségre szert tett találmány, mást alig lehetne válaszolni, mint hogy akkoriban hiányzottak az anyagi előfeltételek, melyek a nyomdászatot szükségessé tehetnék volna.

A görög-római világ romjai közül — melyek napjainkig megmaradtak — sokan valamely kezdetleges nyomtatási eljárás nyomait viselik magukon. Így például Theba városának romjai között is találtak sajtolt feliratu téglákat, melyeket agyagba préselt, vésett formák segítségével állítottak elő. Pecsétek, bélyegzők elég gyakoriak, sőt 1908-ban az olaszok Kréta szigetén is egy terrakottafeliratot találtak, melynek szövege egyes betűkkel lett benyomva. Egyik művében Cicero is említést tesz a szedhető betűk gondolatáról, hol Epikur tanai ellen fordul, mondván: „Miért ne lehetne az alfabet egyes betűit aranyból vagy más anyagból nagy mennyiségben elkészíteni, összeállítani és vele Ennius annalesit kinyomni?!“

Egyébként arról is van feljegyzés, hogy a régi rómaiak elefántcsontba vagy fémbe (arany, ezüst, bronz) vésett, összeállítható és szétszedhető ábécével ajándékozták meg gyermekeiket, oly célból, hogy azok ezeknek a betűknek segítségével gyakorolják az olvasást.

A római szenátus is megvádoltatott, hogy megakadályozta a kéziratoknak szedhető betűkkel való sokszorosítását, mivel a nyomtatott betű felvilágosító hatásától félt.

A nyomdászat feltalálásának megakadályozását még a papirhiánnyal is magyarázzák, ez azonban papiruszszal is pótolható lett volna, amint-hogy a fentebb említett krétoi terrakottafeliratot is tintával papiruszra nyomhatták volna.

Hogy nem a papir hiánya hátráltatta a nyomdászat feltalálását évszázadokon keresztül, bizonyítja az, hogy a szaracének Szamarkand bukása után 704-ben a papirkészítés titkával is megismerkedtek és a nyomtatást is elsajátították a kínaiaktól. Kínában a VII. század elején találta fel egy Pichting nevű kovács a mozgatható betűkről való nyomtatást; e betűket állítólag agyagból készítette és megfelelő összeállításuk után festékkel bekente, és azután egy nedves ivet borított a „szedésre“ és kefével levergette, épp úgy, mint ahogy manapság a kefelevonatokat készítjük. Mindezek ellenére sem az antik kultúra alatt, sem a spanyol és arab kalifátusokban a nyomdászat ki nem fejlődött. Csak a népek szellemi és anyagi szükségletei által hajtott erők vihették közelebb e gondolatot a megvalósuláshoz; ezek hiányzottak az ókorban, de megvoltak a XV. században. Az első nyomdászok a reneszánsz kezdetén tűnnek fel, midőn Németországban a vallás terén mutatkozó szellemi felszabadulás folytán bibliák és más vallásos tárgyú könyvek iránt oly nagy volt a kereslet, hogy az kéziratokkal már kielégíthető nem volt. Európa más részein viszont régi írók művei iránt volt nagy a kereslet, úgy hogy a mechanikai sokszorosítás feltétlen szükségé vált.

Igy terjedt az új művészet 1456—1478. évek alatt Spanyolországba és a skandináv felszigetre; a XVI. század elejéig már vagy 16.000 könyvkiadás volt nyomtatva. Az antik kultúrában, de még a római világbirodalomban sem volt az érdeklődés könyvek iránt oly nagy. A könyvek kéziratok alakjában elegendő számban voltak forgalomban, az irodalmi igények kielégítésére pedig alexandriai és római kiadók szorgos kezek által újra és újra másoltatták azokat. A kezdődő reneszánszkor szellemi kiválóságait csak nagy anyagi előnyök reménye bírhatta arra, hogy a sokszorosítás megoldásának problémáját mechanikai úton keressék. A rómaiak előtt a nyomtatóprés bizonyára mint felesleges fényűzési cikk, vagy mint nem jövedelmező vállalkozás tűnt volna fel.

Steinherz Miklós.

igénybe: artiztikusan dolgozta fel, abból az elvből indulva ki, hogy a már ismert szöveget úgy sem olvassák. Ez szépészeti és művészeti szempontból meg is állja helyét, tipográfiaiban azonban helytelen felfogás, mert a nyomdász minden szövegét azért helyezi el munkáján, hogy azt olvasni lehessen. Az alsó és felső negatív sor nehezen olvasható, amit még fokoz a rosszul megválasztott papír. E sorokat — ha már egyáltalán alkalmaztattak — valamely módon le kellett volna zárni, miáltal a betűk olvashatóbbakká váltak volna. A negatív sorok betűi jellegének megfelelő pozitív sorok alkalmazásával azonban a hatás bizonyára jobb lett volna, mint az alkalmazott sorokkal. A szinezés elhízott. A komor színű papírra nyomtatott hideg kék körök az egész munkának jellegét még komorabbá teszik. — *A Szakegylet címlappályázatának díjazott munkái.* E munkákról természetesen a szakbizottság nem mondott bírálatot s itt legfeljebb a kevésbé sikerült reprodukció kerülhetett szóba, amely a legközelebb azokat hátrányosan befolyásolta. Így az I. díjjal jutalmazott munka eredetiségét megbontotta az, hogy más papírra nyomták, mint amire tervezték, a II. díjjal jutalmazottnál az arany helyett sárga szín nyomtatott, óriási hátrányára a munkának, míg a III. díjjal kitüntetett s az azzal együtt nyomtatott megdicsért munkákat a cinkografus törekedett tönkreslínyíteni. Az „Utikalauz 14“ jellegű munka reprodukciójának ugyanaz a hibája, mint a II. díjjal jutalmazottnak, hogy a folyékony bronzból sárga szín lett. A legjobban sikerült az „Ad multos“ és „Spinosa“ jellegű, oklevéllel megdicsért munkák reprodukálása, amennyiben jelleg, szinezés és papír dolgában leginkább megfelelnek a tervezeteknek. Tanulás ebből, hogy egy nyomtatvány elbírálásánál sok aprólékos szempont veendő figyelembe s ez magyarázza azt is, hogy a vázlatok a kész munkáig miért megy át oly nagy változáson a vázlat. — *Dívatárjegyzék első oldala.* Szedte Stefáni József. Nyomta Pollák Lipót. Jól szedett munka, mely bizonyára jobban érvényesült volna az oldalt díszítéssel alkalmazott oszlopok elhagyása esetén, melyekhez azonban a megrendelő ragaszkodott, a megrendelő pedig nagyobb hatalom az ízlésnél és tudásnál, akinek kivánása minden körülmények között respektálandó — gyakran a munka rovására. Ezek a díszítő oszlopok ugyanis teljesen külön életet élnek, mintha csak véletlenül kerültek volna oda, ahol vannak. Szinezés és nyomás jó. — *Lapfejek.* Szedte Sonnenschein Miksa, nyomtatta Markovics Kálmán a *Világosság*-nyomdában. E mellettek megjelenésekor a Szedéstechnikai feljegyzések rovatban megemlékeztünk róla, hogy a szél-tében látható rosszul szedett lap-

Nyomtatástechnikai apróságok.

Miképpen hárítsuk el a festék eltörlődését krómsárga előnyomáson?
A festék eltörlődése, avagy meg nem állása előnyomott krómsárgán majdnem minden papírnemen bekövetkezik. Sohase keverjünk semmiféle szárító-anyagot (szikkatívet) e sárga festékbe, mert ez a festék a keverék nélkül is gyorsan szárad, a többi színek festékének elütődése pedig nem hárítható el zsirtartalmu keverékek hozzáadásával. Éppen a krómsárgánál nem szabad ennek megtörténni. Sokkal helyesebb, ha a krómsárga vagy krómlakk helyett indiai sárgát használnak más színek alapnyomatául, mert ezt a két festékanyagot a három színnyomásban is előnyösen használják első vagy normál-színnek. Megállapítható, hogy a kék vagy piros szín mindig megáll, ha a sárgát a fentebb említett keverékekkel nem rontották el. A chrómsárgának a kelleténél nagyobb jelentőséget tulajdonítanak, mert az említett visszasságon kívül a bronzpor alapnyomata gyanánt szolgáló sárga festék a bronzporra is oxidálólág és feketítően hat, ha nem teljesen savmentes. Ha minden áron krómsárgát nyomtatunk első színnek, a friss levonatokat a többi színek rányomtatása előtt igen finoman örlött bolognai krétával, de semmi esetre sem talkummal kell dörzsölni. A sárga lakkfesték átlátszó és fénytálló, más tarka, avagy fekete szín fölébe is lehet nyomtatni; mindez oly tulajdonság, amelylyel a krómsárga mint fedőfesték nem rendelkezik. Alapnyomatok vagy egyéb színek keveréséhez is jobban felel meg a sárga lakk, mint a krómsárga, amelynek savtartalma különböző festékanyagra bomlasztóan hat.

Ner.

Az újságiveknek beszakadása nyomás közben. E bajnak három oka lehet: 1. a tulpuha nyomás, 2. az iverk visszamaradozása a hidhen-gerbe való bevezetődéskor, vagy 3. maga a papiros. A papiros anyaga tudniillik igen merev és ezért a papiros nem tud hozzásimulni a formához. A papiros áztatása elejét veszi az ilyen bajnak, azonkívül az áztatott papiros lényegesen gyengébb nyomást igényel, mint a száraz papiros. A papiros áztatása, a nedvességnek utólagos egyenletes eloszlásával, valamint nem nagyon meleg helyiségben való állatása az újságpapír nyomásra alkalmas voltát fokozza.

R—r.

Újságyomtatás számára a borítás középkevény legyen, még pedig: A csupaszn nyomóhengerre nem nagyon erős kartont, erre néhány iv simított nyomópapírost, azután lágy, vékony, csomómentes szövetet tegyünk. Erre az „alapborításra“ egy iv erős papírt kell jól ráfeszíteni, amelyen az egyenetlést végezhetjük. Ha ezzel készen vagyunk, egy védőívet huzunk reá, amelyre az egyenetlésnek esetleges apróbb javításait ráragaszthatjuk. Végül rátesszük az olajívet. A borítás erősségét az egész nyomófelület magában foglaló szedésformával állapíthatjuk meg. Annyi ívet szoritunk a nyomóhenger szoritójába, míg a forma mindent jól nyomtat. Most a levonat hosszát összemérjük a formáival; ha a levonat egyezik a formával, akkor a nyomóhenger borításerőssége helyes és ilyennek is kell maradnia.

R—r.

Rosszul tapadó bronzpor. Hogy az aranyszín alapjául szolgáló festéknek meg kell fognia és megtartania az aranyport, az magától értetődő dolog. Azonban, mint ahogy nem lehetséges olyan egyszerű, azaz fekete festéket összeállítani, amely minden papiros- vagy kartonfajta- ra egyaránt alkalmas volna, épp úgy van ez az aranyszín alapjául szolgáló festék esetében is. Ezért nagy példányszámu ilyenfajta nyomtatványok elkészítése előtt ajánlatos a festékgyárnak egy darab papírost vagy kartont, amelyre az aranynyomást végezni fogjuk, beküldeni, hogy az a festéket a papiros anyagának megfelelően készít- hesse el. Kemény kartonon való nyomás esetén például az aranyszín alapfestékének több ragasztóerővel kell birni és bő festékadással kell nyomni, hogy tökéletes aranynyomást kaphassunk. Egyébként a festékgyárak is szívesen veszik a papírminták beküldését, mivel ezáltal sok kellemetlenségtől óvják meg magukat.

R—r.

fejek indokoltá teszik ilyenmő gyakorlati példák közreadását. A szakbizottság a mellékleten bemutatott lapfejeket például alkalmas, jó megoldásu munkáknak találta, egyébként csatlakozva a lapunk mult számában e tárgyban elmondottakhoz. — *Értesítés.* Szedtők és nyomták a Biró és Schwarcz-nyomdában. Dacára annak, hogy az alkalmazott széles körzet rajza finom, a kis oldalakon feketében nyomva, a betők feltájához képest mégis nehéz és csakis úgy felelt volna meg, ha valamily tompított színben nyomták volna. Az első oldalnak megoldása egyébként jó s az alkalmazott fehér foltok kellően érvényesülnek, a szemben álló oldalról azonban ez nem állítható, mert itt az iniciálé mellett levő folt zavarólag hat az oldal zárt felületére. A zárt felületen alkalmazott fehér foltokkal mindig óvatosan kell eljárni, de különösen ügyeljünk arra, hogy e felületek feltjára ne lássék megbontótnak, mint ez esetben az iniciálé által.

Lapunk jelen számának mellékletei a következők: Melléklet a „Betűvetés Gyakorlása“ című cikkünkhöz. — Három melléklet a „Számformulaék előállításá“ című cikkünkhöz. (A két színben nyomtatottakat Hamburger Mór nyomta a Világosságban). — *Az okmány-bélyeg-pályázaton díjazott munkák reprodukciói:* nyomtatta Bauer Henrik a Világosságban. — *Fedőlap;* szedte Lencse Antál, nyomtatta Derka Béla, Nyitrán a Huszárnyomdában. — *Meghívó;* szedte Rosenfeld Henrik, nyomtatta Kuruc szaktárs, Debrecen, Herceg-nyomda. — *Árlap;* a cimlapot Fekete Béla rajzolta; szedte Biró Miklós, nyomtatta Kollazsik József; Biró és Schwarcz-nyomda. — A Berger és Wirth budapesti festékgyár és a Gleitsmann E. T. festékgyártó cég 1—1 festék-mintalapja. — *Levél-papír;* szedte Boldizsár Zsigmond, nyomta Hamburger Mór, Világosság-nyomda. — A borítékot Brezniczky József tervezte, nyomtatta Gáy Géza a Világosságban. — A Világosság-nyomda és a nyitrai Huszár-nyomda 1—1 mellékletét, a Biró és Schwarcz-nyomda 2 mellékletét, valamint a Rigler-nyomda 3 színnyomatát lapunk következő számai számára tartottuk vissza.

SZERKESZTŐIPOSTA

R. H. Debrecen. A kiállítási anyag eddig még nem érkezett meg, kérjük annak sürgős beküldését. A melléklettel azért késtünk, mert nem volt megfelelő pendante-ja. Üdv. — R. T. J. Szeged. Közleményét közöljük. Előbb beküldött cikke azonban nem közölhető.

A Magyarországi könyvnyomdászok és rokonszakmabeliek szakköre kiadása. Felelős szerkesztő: Wanko Vilmos. — Főmunkatárs: Gondos Ignác. Világosság könyvnyomda rt. nyomása, Budapest VIII, Conti-utca 4

LESSING-ANTIQUA

MINT KÖNYV- ÉS CÍMIRÁS ELSŐRANGU!

WILHELM WOELLMER'S

BETÜÖNTÖDÉJE ÉS RÉZLÉNIAGYÁRA / BERLIN SW 48

MAGYAR KIRÁLYI BELÜGYMINISZTERIUM

603. BM.

eln. számhoz

Versenytagyalási hirdetés

Az 1880. évi LIII. törvénycikk 3. §-ának értelmében előállítandó törvények és rendeletek táranak nyomdai előállítására 1913. évi január hó 1-től öt év tartamára kiadatik.

Az előállítandó kiadmányok a következők:

A 4° Országos Törvénytár, a magyar 8° törvénygyűjtemény, a német 8° törvénygyűjtemény, az olasz 8° törvénygyűjtemény, a román és tót 8° törvénygyűjtemény, továbbá a Magyarországi Rendeletek Tára, ugyszintén a Törvény és Rendeletek Táranak külön kiadványai.

E munkálatokra csakis a szabályszerűen kiállított és pecséttel lezárt sértetlen borítékban elhelyezett és közvetlenül vagy posta útján beadott ajánlatok fognak tárgyalás alá vétetni. Az ajánlasi borítéknak a mintája a következő:

„A m. kir. belügyminiszteriumnak Budapest, I, Vár, Országház-utca 30. Ajánlat 603/1912. számú versenytagyalási hirdetésben kiírt Törvények és Rendeletek Táranak nyomdai előállítására.”

Az egy koronás bélyeggel ellátott ajánlat legkésőbb folyó 1912. évi október hó 30. napján déli 12 óráig a m. kir. belügyminiszterium elnöki segédhivatali főigazgatójánál (I., Országház-utca 30. szám, I. emelet, ajtó 48) nyújtandó be.

Az ajánlattevő által háromezer (3000) korona bánatpénz, akár készpénzben, akár biztosítékkal szolgáló és bánatpénzül elfogadhatónak kijelentett értékpapirban a hirdetmény számára hivatkozással a budapesti központi állampénztárba befizetendő és az erről szóló letéti elismervény az ajánlathoz csatolandó.

A beérkezett ajánlatok bizottságilag folyó 1912. évi október hó 30. napján déli 12 órakor a belügyminiszteriumban fognak felbontatni, melyen az ajánlattevők vagy azok igazolt képviselői is jelen lehetnek.

A feltételek, melyek a vállalkozóval kötendő szerződés alapjául fognak szolgálni, a m. kir. belügyminiszterium segédhivatali főigazgatójánál (Vár, Országház-utca 30. I. emelet, ajtó 48) minden kőznapon déli 11 órától délután 2 óráig megtekinthetők, illetve átvehetők és ugyanott szerezhető be az ajánlasi minta, valamint az egyes kiadványok előállítására vonatkozó egységáruk feltüntetésére szolgáló űrlap is.

Az ajánlat odaitételese legkésőbb folyó 1912. évi november hó 30. napjáig fog ajánlattevőkkel közölni, mely ideig az ajánlattevők ajánlatukra nézve kötelezve maradnak.

Azon ajánlattevők, kik ajánlatuk benyújtásakor a belügyminiszteriummal összekötésben még nem állottak, illetőleg itt ismeretlenek, tartoznak megbízhatóságukat a reájuk illetékes kereskedelmi és iparkamara bizonylatával igazolni.

A belügyminiszterium fentartja azt a jogot, hogy a beérkezett ajánlatok között szabadon választhasson.

Kelt Budapesten,
1912 szeptember 30-án.

M. KIR. BELÜGYMINISZTERIUM

KLEIN FERENC ÉS TÁRSA

BUDAPEST, VI, DESSEWFY-UTCA 43. SZÁM. TELEFON 54-46

602. BM.
elnöki
számhoz

MAGYAR KIRÁLYI BELÜGYMINISZTERIUM Versenytergialási hirdetés

A „*Belügyi Közlöny*” és „*Rendöri Közlöny*” címü hivatalos lapok előállításával kapcsolatos munkálatok 1913. évi január hó 1-től öt év tartamára kiadatnak.

A „*Belügyi Közlöny*” rendszerint minden héten egyszer (a szükséghez képest rendkívüli számonként is), a közlemények mennyiségének megfelelő terjedelemben s némely tartalmi változtatásokkal a mostani alakban és minőségben számonként mintegy 9000 példányban jelenik meg. Ezen kívül minden egyes számból 100—200 olyan példány is lesz előállítandó, melyekben az illető számban megjelent rendeletek egy része függelék-ként újra, féoldalal külön is lenyomandó.

A „*Rendöri Közlöny*” pedig hetenként rendszerint négyszer (a szükséghez képest rendkívüli számonként is) de legfeljebb minden köznapon átlag félvire, vagyis négy oldalon terjedő nagyságban mintegy 8200 példányban jelenik meg.

E munkálatokra csakis a szabályszerűen kiállított és pecséttel lezárt sértetlen borítékban elhelyezett és közvetlenül vagy posta útján beadott ajánlatok fognak tárgyalás alá vétetni. Az ajánlati boríték mintája a következő:

„A m. kir. belügyminiszteriumnak Budapest, I., Vár, Országház-utca 30. Ajánlat a 602/1912. eln. számú versenytergialási hirdetésben kiirt „*Belügyi Közlöny*” és „*Rendöri Közlöny*” címü hivatalos lapok előállítására és szétküldésére.”

Az egy koronás bélyeggel ellátott ajánlat legkésőbb folyó 1912. évi október hó 30. napján déli 12 óráig a magy. kir. belügyminiszterium segédhivatali főigazgatójánál (Vár, Országház-utca 30. I. emelet, ajtó 48) nyújtandó be. Az ajánlattevő által egyezer (1000) korona bánatpénz akár készpénzben, akár biztosítékul és bánatpénzül elfogadhatóknak kijelentett értékpapirokban, a hirdetmény számára hivatkozással, a budapesti m. kir. központi állampénztárba befizetendő s az erről szóló letéti elismervény az ajánlathoz csatolandó.

A beérkezett ajánlatok bizottságilag folyó 1912. évi október hó 30. napján déli 12 órakor a belügyminiszteriumban fognak felbontatni, melyen az ajánlattevők vagy azok igazolt képviselői is jelen lehetnek.

A mindkét lap előállítására és szétküldésére nézve a vállalkozóval kötendő szerződés részletes feltételei a m. kir. belügyminiszterium elnöki segédhivatali főigazgatójánál (Vár, Országház-utca 30. szám, I. emelet, ajtó 48) minden köznapon déli 2 óráig megtekinthetők, illetve átvehetők s ugyanott szerezhetők be az ajánlati minták, valamint a kiadványok kiállítására és szétküldésére vonatkozó egységáruk feltüntetésére szolgáló űrlapok is.

Az ajánlat odaitélése folyó 1912. évi november hó 30. napjáig fog ajánlattevőkkel közöltetni, mely ideig az ajánlattevők ajánlatukra nézve kötelezve maradnak. Azon ajánlattevők, kik ajánlatuk benyújtásakor a belügyminiszteriummal összeköttetésben még nem állottak, illetőleg e helyütt ismeretlenek, tartoznak megbízhatóságukat a reájuk nézve illetékes kereskedelmi és iparkamara bizonylatával igazolni. A belügyminiszterium fenntartja azt a jogot, hogy a beérkezett ajánlatok között szabadon választhasson.

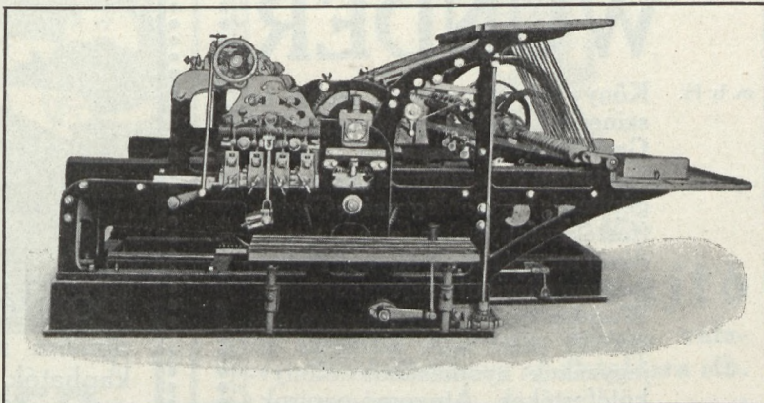
Kelt Budapesten,
1912. szeptember 30-án.

M. KIR. BELÜGYMINISZTERIUM

WÖRNER J. ÉS TÁRSA

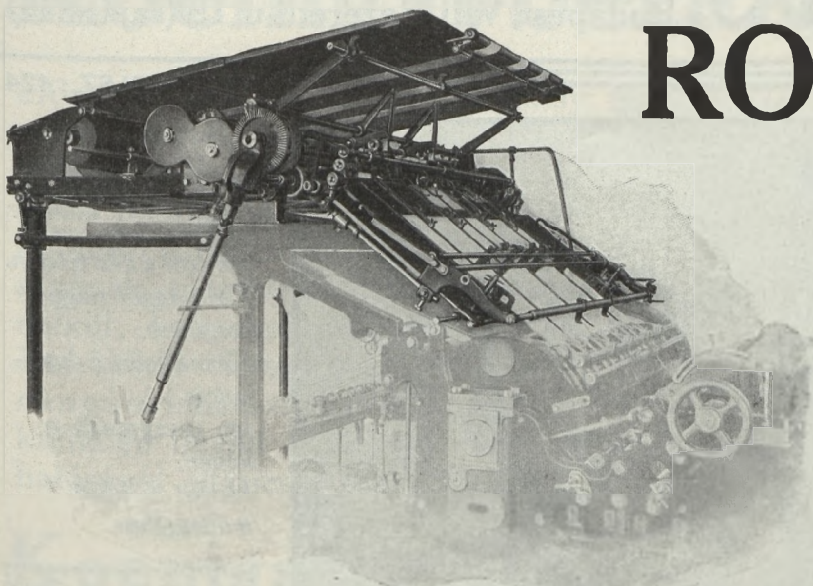
GÉPGYÁRA / BUDAPESTEN

Könyvnyomdai gyors-sajtók vasuti rendszerü menettel. Könyvnyomó gyors-sajtók két- és négy-pályás görgő-járáttal. Kromotípiai gyors-sajtók rövidített ívkivezetőkkel és gyűrűs kirakódob segítségével. Kétfordulatu gyors-sajtók előlki- rakóval. Könyvnyomdai gyors-sajtók görgő-pályával. Könyvnyomdai kézisajtók és könyvkötészeti gépek

Körforgó nyomógépek ujság- és illusztrációnyomásra, meghatározott és változtatható ívnagyságok számára készülnek.

Az éjjeli női munka megszüntetése alkalmából fontos!

ROTARY

ÍVBERAKÓ- KÉSZÜLÉKET

a bel- és külföldi nagyobb nyomdák üzemében eredményesen alkalmazzák az egy- és kétoldali berakáshoz, mivel ezek a gyors-sajtók teljes kihasználását lehetővé teszik, miután a papir a gép működése közben is felrakható. Minden gyors-sajtóhoz hozzászerezhető. Teljesítő képessége 4000 ívig óránként.

SCHROEDER, SPIESS & CO G. M. B. H. LEIPZIG

KÉPVISELŐ: TANZER MIKSA, BUDAPEST, VII, AKÁCFA-UTCA 50. TELEFON 13-70

BERLINI KÖ- ÉS KÖNYV-
NYOMDAI FESTÉKGYÁR

HANS WUNDER

G. m. b. H. Könyv- és nyomdai, fekete és színes festékek. Legjobb minőségű **Germania**-hengeranyag bármely rendszerű gép számára (körforgógéphez is). Különlegesség: **Gloria**, (festékpótanyag), a festék lehuzódását meggátolja. Fénykék **Perga**, nagyon elterjedt és szívesen veszik. **Wunder**-fekete, fénylik és gyorsan szárad, ezért igen ajánlatos árjegyzékek nyomásához. Könyvkötőfestékek. Átnyomó-papírok: **Rekord**, berlini és transparent

VEZÉRKÉPVISELŐSÉG ÉS EGYEDÜLI RAKTÁR:
GOLDSTEIN ADOLF, BUDAPEST
VII, KAZINCZY-UTCA 32. SZÁM. TELEFON 23-41

RIGLER JÓZSEF EDE

PAPIRNEMÜGYÁR
RÉSZVÉNY-
TÁRSASÁG
BUDAPEST

Borítékok

minden nagyságban és minőségben kaphatók. Külön készítésű borítékok gyorsan és jutányos áron készíttetnek. Ablakboríték-különlegességek. Gyászkeretű borítékok készítése. A különféle borítékok gyártására a legmodernebb gépek állanak rendelkezésünkre

HERBST S. FOTOKEMIGRAFIAI MŰINTÉZET

Budapest, VIII, Bezerédi-u. 19 (saját ház)

TELEFON-SZ.: 424

TELEFON-SZ.: 424

A legtökéletesebb és legjobb gépekkel felszerelt műintézet eljogad minden a reprodukáló szakba vágó munkák kifogástalan kivitelét. Különösen ajánlja rézbe maratott címke-készítményeit mindennemű ipari célokra.

Különféle klisék
ipari célokra
raktáron

*A vésnök is komoly legény,
Javitgat a kép tetején.
Valósággal nagy szerencse:
Kéznel van a lupalencse.
Igy igazgatnak a képen,
Herbst S. klisé-műhelyben.*

Figyelmeztetjük
ciklus-
hirdetésünkre

MŰVÉSZI KIVITELŰ

RAJZOK ÉS

KLISEK

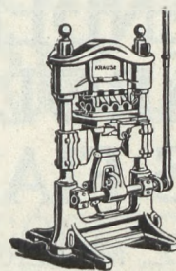
KÖNIG és BAYER-nél

BUDAPEST, VII. KAZINCZY-U. 32.

4-83: TELEFON: 4-83.

MINTÁK, AJÁNLATOK ÉS VÁZLATOK DIJ-
MENTESEK. FELVÉTEL HÁZON KIVÜL IS

KRAUSE

Könyök- emelyős sajtó

arany, vak- és színes, vala-
mint domború nyomtatásra stb.

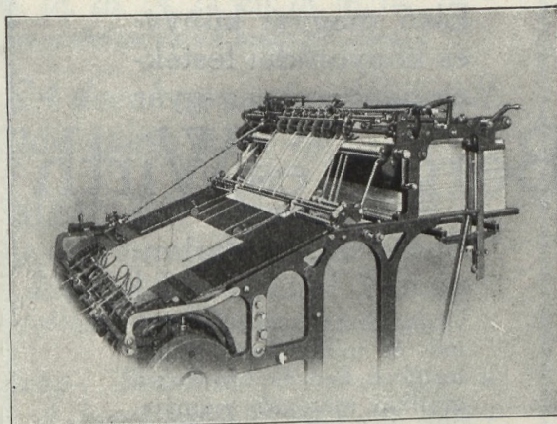
Rendkívül szilárd és tartós!

Karl Krause gépgyár Leipzig 13

Képviselet: KAUFMANN GYULA grafikai szaküzlete,
Budapest, VII., Kertész-utca 48. szám. Telefon 75-48

Koenig ívberakójának

előnyei: könnyű kezelés; csekély erőszükséglet, miután légszivattyu nélkül működik; az összes papírfajták feldolgozásához alkalmas; önműködő asztalemelés a papírvastagságának megfelelő külön beállítás nélkül; kényelmes alakváltoztatás; önműködő kikapcsoló szerkezet; mozgó oldalilleszték. A gyakorlatban kitűnően bevált és kiváló használhatóságát elterjedtsége bizonyítja.

Koenigs Bogenanleger

Maschinen-
fabrik **Leipzig**

Fabrik in

Guben

CS. ÉS KIR. UDVARI BETÜÖNTÖDE,
RÉZLÉNIAGYÁR ÉS VÉSŐINTÉZET

BRENDLER KÁROLY ÉS FIAI

WIEN, VI. BEZ., MILLERGASSE 23.
Szállít teljes nyomda- és tömöntöde-berende-
zéseket a legmodernebb anyaggal a legolcsóbb
és legkényelmesebb fizetési feltételek mellett

Magyarország és az összes Balkán államok
vezérképviselője:

Kubinyi János, Budapest, V. ker., Erzsébet-
tér 15. szám, I. emelet. (Marokkói ház.)

Költségeloirányzatokat és mintalapokat kész-
séggel díjmentesen rendelkezésre bocsájtunk

GRAFIKAI SZAKÜZLET KAUFMANN GYULA

BUDAPEST, VII
KERTÉSZ-UTCA 48. SZ.
TELEFON-SZÁM 7548.

KARL KRAUSE

gépgyár, Leipzig

POPPELBAUM

cs. és kir. udv. betüöntöde

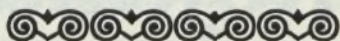
R. GERHOLD

rézmetsző műintézetének

KIZÁRÓLAGOS KÉP-
VISELETE

KÖLTSÉGVETÉSSEL, ÁRAJÁNLA-
TOKKAL DIJTALANUL SZOLGÁL

HENGERÖNTŐ-MŰHELY LAPOS ÉS KÖR-
FORGÓ-GÉPEKHEZ. OLCSÓBB ÉS JOBB
AZ OTTHONI ÖNTÉSNEEL

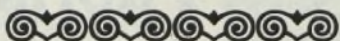

Első magyar könyv-
és nyomdai festék-
és hengeranyag-gyár

Berger és Wirth

Budapest IX, Márton-
utca 19. Telefon 56-64

Ujság-, diszmű-, illusztráció-,
mű- és mindenfajta szines
festékek, kencék, bronzok a
grafikai iparágak számára.
"Bianka", "Patent" és "Vik-
toria" hengeranyagok koc-
kázott és sima táblákban.

TÖRZSGYÁR: LIPCSE. FIÓKGYÁRAK:
BARMEN, BERLIN, SZENTPÉTERVÁR,
FLORENZ, PÁRIS, LONDON, NEWYORK

WALDMANN FERENC

BUDAPEST, V,
FALK MIKSA-U.13

PAPIRGYÁRI RAKTÁR

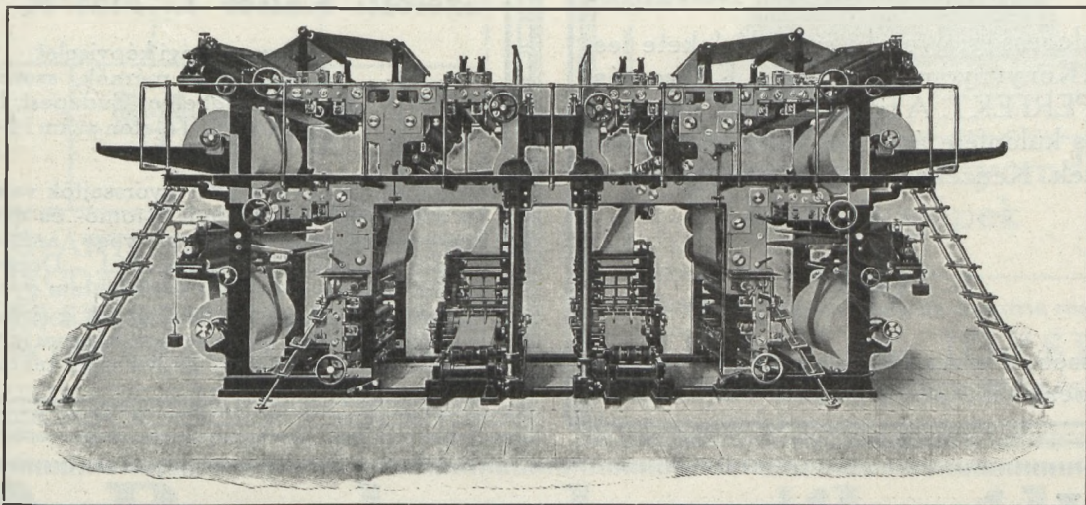
CÉGJEGYZŐK: ACZÉL
MÁRTON, BILD LIPÓT.
TELEFON INTERUR-
BAN 96-19 ÉS 142-51

Állandó nagy raktár a nyomdászati
szakmában előforduló papirban. Több
előkelő papirgyár lerakata. Különleges-
ségek: különféle boríték- és levélpapír,
kromó-, illusztrációs nyomó- és könyv-
papirokbán. Kívánatra papírmintákat
azonnal küldünk ingyen és bérmentve

VOGTLÄNDISCHE MASCHINENFABRIK A-G

PLAUEN I. V.

EURÓPA LEGNAGYOBB KÖRFORGÓGÉPGYÁRA

Legnagyobb munkaképességű 64 oldalas négy-
tekerces, teljesen szalagnélküli körforgógép

64, 60, 56, 52, 48, 44, 40, 36, 32, 30, 28, 26, 24, 22, 20, 18, 16, 14,
12, 10, 8, 6, 4 és 2 oldalas hírlapok nyomtatására és hajtogatására.

*Ezen körforgógép-típusból eddig 24 darab részint szállítottott,
részint megrendelés folytán építés alatt áll.*

Az utolsó öt év alatt 60 darab

négy- és kétekerces körforgógép, 64 illetve 32 oldalas
lapok nyomtatására szállítottott, illetve megrendelés foly-
tán épülőfélben van. Felülmulhatatlan teljesítőképesség!

*Mindenféle körforgógépek gyártása ujság-, illusztráció-, mű-, jegy- és
hasonló nyomtatványok nyomtatására. A legmodernebb öntödei beren-
dezések. Komplette gyorsöntőgép Rotoplate. Hajlító- és adjusztálógépek*

Számítások és árvetések készséggel adatnak. Képvisele Magyarországon és Ausztria részére
PAUL KEIL, WIEN XVIII., WÄHRINGERSTRASSE 135

Gleitsmann

Brüsszeli világkiállítás
1910: Grand Prix.
Turini világkiállítás
1911: versenyen kívüli
jurytag.

E. T.

könyv- és
könyomdai festékgyárak
Budapest

Különlegesség: gyorsan száradó fekete festékek. Könyvnyomáshoz: CITO. Könyomáshoz: PERFEKT. A festékek több minőségben és különféle árakban kaphatók. Színes festékek. Kencék. „Saxonia“ hengeranyag.

Képviseli: Tanzer Miksa, grafikai szaküzlet
Budapest, VII, Akácfa-utca 50. Telefon 13-70

LEGRÉGIBB GYORSSAJTÓGYÁR AZ
EGÉSZ BIRODALOMBAN. ALAPITVA
1848. GYÁR: MÖDLING. WIENI FÍÓK-
TELEP: III, WEISSGÄRBERSTR. 22—24.

Mödlingi Gyorssajtógyár

ezelőtt: Kaiser L. Fiai R.-T.

Magyarországi képviselet:
Róna József mérnök, szerelő-
és gépműhelye, Budapest, III.,
Bécsi-ut 42. Telefon-szám 54-48.

Egyszerű könyvnyomdai gyorsajtók vasuti és körmozgású menettel. Kromó- és autotipia-gépek frontkirakóval vagy anélkül. Rapid-gyorsajtók görgőjáratlalt. „Doppel-rapid“ Miehle-rendszerű kétfordulatu gyorsajtók. Különleges körforgógépek gyártása. Tökéletes kivitel, gyors és igen könnyű járás. Különféle új és javított gépek nagy raktára.

Ne vásároljon semmiféle

*Ha bármilyen
gépjavitásra
van szüksége
szólítsa fel a
146-96.
telefonszámot*

perforálógépet, perforálóléniát, számláló és számozógépet lábajtásra, kézi számozókészüléket, jegynyomó-, számozó- és fűzőgépet, sodronyt, vágógépet, karton- és papirlemezvágóollót stb., mielőtt árajánlatot nem kérne a

Herrmann és Karig gépgyártól

Budapest, VIII. kerület, Mária-utca 24—26. szám

BERTHOLD H.

Kizárólagos vezérkép-
viselőség Magyarorszá-
gon és a Dunai tarto-
mányok részére

RÉZLÉNIAGYÁR ÉS BETÜ-
ÖNTŐDE RÉSZVÉNY-TÁRS.

BERLIN SW

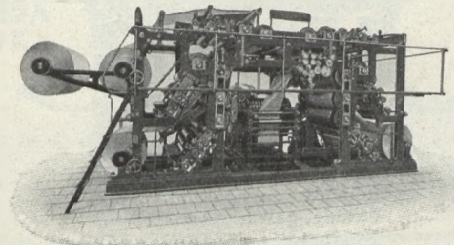
PUSZTAFI ZSIGMOND • BUDAPEST V AKADÉMIA-UTCA 20

HERMANECI
PAPIRGYÁR
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPEST VI, GYÁR-U. 38

GYÁRT: FINOM, FAMENTES
IRODAI ÉS MERITETT, RAJZ-
ÉS SZINES PAPIROKAT, STB.
ROTÁCIÓS PAPIR GYÁRTÁSA

Maschinenfabrik
Augsburg-
Nürnberg A.-G.

Gyorsajtók és nyomdai
körforgógépek

Képviselő Magyarország és Ausztria részére
POLACSEK JÓZSEF
WIEN, IV. BEZ., BELVEDEREGASSE 3.

A Bernhard-antikvából
szedett nyomtatványokból
álló gyűjtemény már megjelent!
Mindegyik nyomtatvány ujszerű
szedésbeli megoldásu és szinezésu
gyakorlati példa! * Nyomdáknak
kivánatra díjmentesen megküldi:
Flinsch Betüöntőde
Frankfurt a. Main * Szentpétervár

JULIUS KLINKHARDT BETÜÖNTŐDÉJE ÉS RÉZLÉNYIA-GYÁRA LEIPZIG

LIEBIGSTRASSE 4-8

Modern és izléses betűk, körzetek stb. elismert elsőrendű kemény anyagokból. Tömöntőde, galvanoplasztika, bélyegmetszés, rézlénia gyár, vésnök i intélet, szerszámgyár

Mintakönyveket szívesen küldenek a cég magyarorsz. képviselői

GROSZ ÉS KALLÓS

GRAFIKAI SZAKÜZLET
BUDAPEST, VI, IZABELLA-UTCA 96

TELEFONSZÁM 130-31

Nyomdaberendezések minden nagyságban a legrövidebb idő alatt eszközöltetnek

FISCHER ÉS MIKA BETÜÖNTŐDE R.-T. BUDAPEST

VI, RÉVAY-UTCA 6. SZ. TELEFON 28-62

Elvállal egész nyomdai berendezéseket. Célszerű és divatos könyv- és cimbetűkből nagy választékot tart. Készletben tart: szerb és héber betűket, körzeteket és kizárásokat, nyomdai szerelvényeket, betűszekrényeket és állványokat a legjobb minőségben. Ajánlja szab. nyomdai vonalzó berendezését táblázatszedéshez. Egy oktáv garnitúra 20 K

GRAFIKAI GÉPGYÁR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Saját gyártmányú amerikai tégelynyomó-sajtók, papírvágó-, perforáló-, korrekturalehúzó- és lemezöllőgépek. Szedőhajók, sorzók, stégek, zárókarikák, vas-ürstégek és különféle használt és tökéletesen javított nyomdai és könyvkötőgépek raktára. Mindenféle gépek javítása, ugy-szintén teljes nyomdák áthelyezése elfogadjatik. Teljes nyomdaberendezések jutányos árak mellett szállíttatnak.

BUDAPEST, V, CSANÁDI-UTCA
3. SZÁM. TELEFON-SZÁM 52-71

AUTOTIPIA FOTOTIPIA

TELEFON 679

Készít horgany- és rézmaratásu kliséket a legszebb kivitelben. Házonkivüli felvételeket, ugymint építmények, gépek, tájképek, festmények és iparművészeti tárgyakról a legjutányosabb árak mellett.

FOTOLITO- GRAFIA

TELEFON 679

RÉZLÉNYIAGYÁRTÁS, TÖMÖNTÖDE
ÉS NAGY MECHANIKAI MŰHELY

ELSŐ MAGYAR **B**ETÜÖNTŐDE

Dus raktárt tart magyar és minden idegen ékezetű könyv- és cimbetűkből, valamint körzetek, rézlénia és különféle felszerelési anyagokból.

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPEST, VI. KERÜLET,
DESSEWFFY-UTCA 32.
TELEFON 23-70. SZ.

GALVANOPLASZTIKA, ÓLOMZÁR-
GYÁRTÁS ÉS BÉLYEGZÖMETSZÉS

Teljes könyvnyomdai berendezések — gyors-sajtókkal egyetemben — a legjutányosabb feltételek mellett, rövid idő alatt foganatosíttatnak.

EGYETEMES TABELLAALAPZAT, CZETTEL ÉS BENDTNER SZABADALMA

KLISÉK: AUTOTIPIA,
KROMÓTIPIA, FOTO-
TIPIA ÉS FOTOLITO

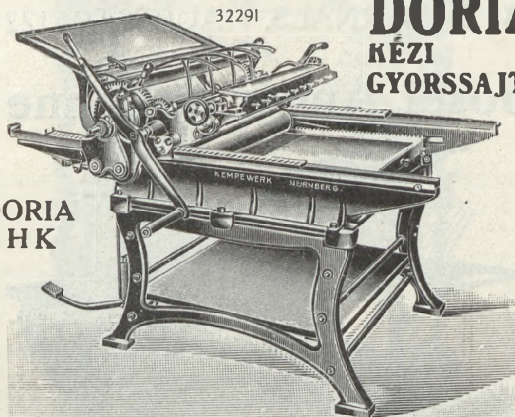
KÖNIG ÉS TÁRSAI

FOTOCINKOGRAFIAI
MŰINTÉZETE, BUDA-
PEST, VII. KERÜLET,
WESSELÉNYI-U. 54. SZ.
TELEFON-SZ.: 127-65

MINTÁK ÉS VÁZLATOK DIJTALANUL

Korrektúra-, chemigrafiai próbanyomatok, plakátok, különlenyomatok s mindennemű alkalmi munkák készítésére legalkalmasabb és legelterjedtebb nyomóhengeres kézisajtó

DORIA
KÉZI
GYORSSAJTÓ

DORIA
GHK

A „Doria” kézisajtók méretei és árai: **Festékező szerkezet nélkül:**
„Doria” H A asztal 530×700 mm., szedés 510×680 mm. 660 M.
„Doria” G H A „ 780×1000 „ 750×970 „ 975 M.
Önműködő kombinált asztal- és hengeres festékező-szerkezettel, öntőpalackkal, lábitóval az ívlogók felnyitására, berakó- és ktrakó-deszkával:

„Doria” H F asztal 530×700 mm., szedés 510×680 mm. 885 M.
„Doria” G H F „ 780×1000 „ 750×970 „ 1150 M.

Hengeres festékező-szerkezettel, festéktartóval, kettős festék-szabályozóval és önműködő festékdörzsöléssel:

„Doria” H K asztal 530×700 mm., szedés 510×680 mm. 1075 M.
„Doria” G H K „ 780×1000 „ 750×970 „ 1375 M.

Kempewerk-gépgyár, Nürnberg

Különlegességei: tömöntődei, chemigrafiai és galvanoplasztikai gépek és a nyomtatóiparban használatos mindennemű vasanyagok. Magyarországi képviselő: GOLDSTEIN ADOLF grafikai szaküzlet, Budapest, VII., kerület, Kazinczy-utca 32. szám. Telefon 23-41.

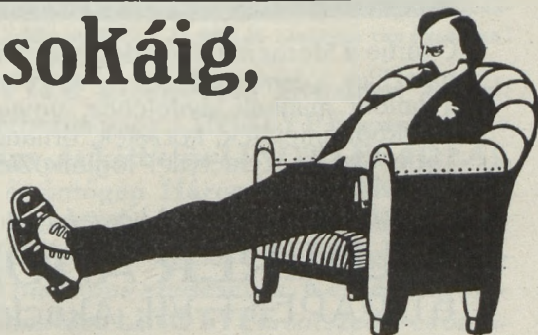
Admiral! Utolsó újdonság!

A legsikerültebb betüöntődei termék! Előkelő
metszése és formája miatt rendkívül hatásos!

Wilhelm Woellmer's betüöntődéje
és rézlénia gyára : Berlin SW 48

Ne gondolkodjék sokáig,

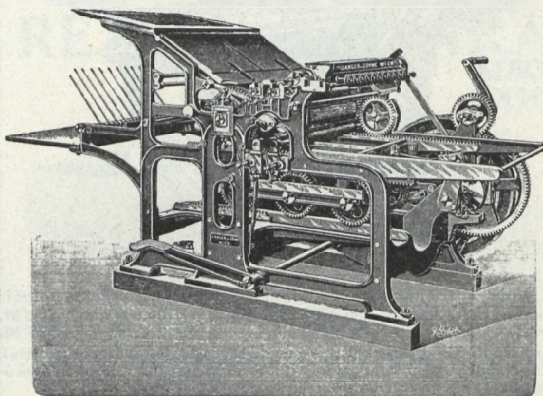
hanem forduljon **KALLÓS ÖDÖN**
grafikai szaküzletéhez (Budapest,
VI., Vörösmarty-utca 69-71 szám),
ott a legjobb minőségben biztosan
megtalálja mindazt, amire könyv-
nyomdai üzemében szüksége van.

Képviselések: Genzsch & Heyse betüöntőde, Hamburg-München; C. Rüger rézlénia gyár
Leipzig; Springer & Möller féséngyár, Leipzig-Leutsch; A. Hogenforst gép- és szerszámgyár, Leipzig.

GÉPGYÁR ÉS VASÖNTÖDE
WIEN-HERNALS, HAUPTSTR. 122

Josef Anger & Söhne

Szállít legújabb és legjobb szerkezetű gépeket könyv- és könyvnyomdák, papírgyárak, könyvkötők, üzleti könyveket készítő gyárak, dobozgyártók részére legolcsóbban s a legkedvezőbb fizetési feltételekkel. Magyarországi képviselő

Silberer Adolf, grafikai szaküzlet Budapest, VII, Akácfa-utca 45. Telefon 152-11

CINKOGRAFIAI
MŰINTÉZET

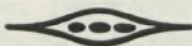
**KOBLINGER
GYULA**

BUDAPEST, VII. KER.,
CSENGERY-UTCA 22.
TELEFON-SZÁM 14-61

KÉSZIT MINDENMŰ KLISÉKET MŰVEKHEZ, FOLYÓIRATOKHOZ, VALAMINT ÁRJEGYZÉKEKHEZ, HIRDETÉSEKHEZ. ÉPÍTÉSZETI STB. TERVEKET FOTOLITOGRAFIAILAG SOKSZOROSÍT

STEMPEL D.

BETÜÖNTÖDE • R.-T. • FRANKFURT AM MAIN

RÉZLÉNIAGYÁR

Gyártja a Mergenthali szedőgépbetűit kézi szedésre való használatra. Galvanoplasztika. Vésnöki intézet. — Kiválóan szép és praktikus újdonságok a modern nyomdai munkák kiviteléhez, úgymint. könyv-, akcidents-, körlevél- és írott betűkből, iniciálék, körzetek, ornamentek, díszítések, polytypok, vignetták stb. Több ötszáz személynél foglalkozásban. Kivitel minden országba. Ékezetek minden nyelvhez.

Költségajánlattal és mintákkal készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselő

SILBERER ADOLF, grafikai szaküzlet
BUDAPEST, VII, Akácfa-utca 45. Telefon 152-11

Ingehorg-Antiqua

FÖKÉPVISELET ÉS ÁLLANDÓ RAKTÁR
MÜLLER TESTVÉREK
 BUDAPEST, V, SÓLYOM-UTCA 13. SZÁM

WOTTITZ MANFRÉD

Budapest, V, Bálvány-utca 12. Telefon 18-99.
 Dombornyomásokhoz való stanznik, fototipiák,
 kemigrafiák, autotipiák, klisék három- és négy-
 színű nyomáshoz. Fényképfelvétel házon kívül

Gutenberg-Haus Gebr. Geel, grafikai szaküzlet

Wien VII₂, Lerchenfelderstr. 37

TAVIRATI CIM: GEEL, WIEN. FŐKTELEP:
 PRÁGÁBAN. ALAPITTATOTT 1884. ÉVBEN.

MAGYARORSZÁGON KÉPVISELI: KRAMMER
 LIPÓT, BUDAPEST, VI, BAJNOK-UTCA 26. SZÁM

AZ EREDETI MERGENTHALER

**A Mergenthaler
 Setzmaschinen-Fabrik**

L & M kétturás

Gutenberg-gyorssajtói

1700—2400 példány óránkénti
 nyomóképességgel. — Kétturás

Centurette-gyorssajtók

óránkénti 3000 példány nyomó-
 képességgel.

LINOTYPE

SORSZEDŐ- ÉS ÖNTŐGÉPEK

kizárólagos árusítói Magyarországon, Ausztriában és a Balkán-
 államokban. Eddig több mint 25,000 db Linotype van üzemben!

A LINOTYPE kilencféle kivitelben készül:
 Egy- és kétbetűs nagy LINOTYPE sorszedő- és
 öntőgép Egy- és kétbetűs LINOTYPE-IDEAL
 sorszedő- és öntőgép. Hárombetűs LINOTYPE
 sorszedő- és öntőgép. Két- és hárombetűs kettős
 táru LINOTYPE sorszedő- és öntőgép, négy-
 és hatféle betűtípus szedéséhez. Két- és három-
 betűs hármastáru LINOTYPE sorszedő- és öntő-
 gép hat illetve kilencféle betűtípus szedéséhez.

J. G. SCHELTER & GIESECKE LEIPZIG

BETŰONTÓDE • • GÉPGYÁR

Phönix tégelynyomó-sajtó

egyszerű és legfinomabb kivitelű nyomtatványok, autotypiák, valamint három- és többszínnyomások, dombornyomások és stanolások részére. Önműködő kézvédő-készülék.

Windsbraut egy- és kétfordulatú gyorsajtó

ujság- és akcicens-nyomások részére. Önműködő ívberakó-készülék. Kitűnő festékező-szerkezet. Önműködő oldal- és mellső illesztékek és ennek következtében kitűnően pontos sorogyen (regiszter) és egyéb előnyök. Kényelmesen kezelhető. Rendkívüli gyorsaság. Óránként 3400 nyomás érhető el.

Önműködő számozó- és számláló-készülékek.

Betűk, mindenféle körzetek és díszítések, akcicens-munkákhoz, ujságokhoz és könyvekhez. Hirdetési betűk. Rézvonalak és rézdíszítések. Arany- és dombornyomású lemezek. Rézbetűk és körzetek könyvkötők részére. — Galvanoplasztika. Maratási műterem. Autotypiák. Teljes tömítődei berendezések. — Nyomdai kellékek.

Bővebb felvilágosítással szolgál

POLLÁK MÓR

Magyar- és Gácsország vezérképviselője
BUDAPEST, V. ker., Géza-utca 3. I. emelet

UD. WEINWURM-ANTAL

BUDAPEST, IV. KÁROLY-UTCA 3.

ALAPÍTTATOTT
• 1864 •

TELEFON SZ.
• 1700 •

KÉSZIT
CINKOGRAFIAI

CHROMO-
AUTOTIPIAI

KLISÉKET

LEGGONDOSABB
KIVITELBEN

HÁZONKIVÜLI
FÉNYKÉP-
FŐLVÉTELEKET

OLAJRÉSTMÉNYEK
IPARMŰVÉSZEKTI
TÁRGYAK KÉP-
VÉTEK ÉS REJŐSŐ BE-
RENDEZÉSÉRE

ELSŐ
MAGYARORSZÁGI

FÉNYKÉPÉSZETI

CINKOGRAFIAI

SOKSZOROSÍTÓ

MŰINTÉZETE

TÖBB ELSŐRANGU
MŰVÉSZETI

KÁROLY-UTCA 3. szám BUDAPEST KÁROLY-KÖRÜT SAROK

PÁLYÁZATI FELHIVÁS!

A cimlap szövege a következő: *Grafikai Szemle. Havi folyóirat a grafikai iparágak számára. Felelős szerkesztő Wanko Vilmos. Főmunkatárs Gondos Ignác. Kiadja a Magyarországi Könyvnyomdászok és Rokonszakmabeliek Szakköre. 1912. XXII. évfolyam.* Alkalmazható a következő szöveg is: *A Világosság könyvnyomda részvénytársaság nyomtatása.*

A Könyvnyomdászok Szakköre választmányának megbízásából a Kör szakbizottsága, hogy ezzel a szaktársakat fokozottabb szakmabeli tevékenységre buzdítsa, országos pályázatot hirdet **A GRAFIKAI SZEMLE BELSŐ ÉVI CIMLAPJÁNAK SZEDÉSÉRE, VALAMINT NYOMTATÁSÁRA,** mely pályázaton résztvehet a Szakkör minden rendes tagja. **Pályázati feltételek:** 1. A papír nagysága 31¹/₂ cm. magasságban és 24 cm. szélességben. A pályamunkák simított vagy simítatlan könyvpapíron tervezendők. Fedőlappapírok mellőzendők. 2. A pályamunkák betűöntődei anyagból tervezendők, ami azonban nem zárja ki, hogy a pályázó a szedést rajzzal kombinálja; ez esetben a szedésnek okvetlenül dominálnia kell. 3. A szöveg egy, esetleg két oldalon (a négyoldalas papír 2. és 3. oldalán) is elhelyezhető. 4. Szövegváltoztatás (csontkitás, toldás vagy szórővidítés stb.) nem teljesíthető. 5. A pályaművek legfeljebb két színben tervezhetők; alap- és dombornyomatás mellőzendő. 6. Vázlatokkal nem lehet pályázni, tehát a betűket, sorokat rajzzal helyettesíteni nem lehet. 7. A pályaművek szedés- és nyomtatástechnikai szempontból külön-külön elbírálás alá esnek. 8. Pályadíjak szedők munkájának jutalmazására: I. díj: 50 K; II. díj: 30 K; III. díj: 20 K. Gépmezterek munkájának jutalmazására: I. díj: 25 K; II. díj: 15 K. 9. A pályaműveket a szakbizottság bírálja el s az eredményt a Grafikai Szemleben leközi. A pályaművek a Szakkör tulajdonában maradnak a vidéki városokban való kiállítás céljából. 10. A szakbizottság szívesen látná, ha a pályázók minél egyszerűbb anyaggal igyekez- nének a feladatot megoldani a fenti feltételeknek pontos betartásával. 11. A pályázatra szánt munkákat jeligével és a készítő nevét magában rejtő jeligés levélkével ellátva 1912. évi november hó 30-ig kell beküldeni a Grafikai Szemle szerkesztőségének (Budapest, VIII. Conti-utca 4. szám. Világosság-könyvnyomda).

I-VI. AZ OKMÁNYBÉLYEGPÁLYÁZAT
I. (500 KORONÁS) DÍJAL JUTALMAZOTT
PÁLYAMŰVEI

I. Örkényi István

II. Örkényi István

III. Szántó Gergely

IV. Falus Elek

V. Földes Imre

VI. Földes Imre

A díjleveket a Magyar Iparművészet
szerkesztősége volt szíves átengedni

VII–XII. AZ OKMÁNYBÉLYEGPÁLYÁZAT
II. (300 KORONÁS) DÍJVAL JUTALMAZOTT
PÁLYAMŰVEI

VII. Szironfalvi Lhotka István

VIII. Erbits Jenő

IX. Meyer Antal

X. Brandmayer Vilmos

XI. Szántó Gergely

XII. Kovács Pál

Berger és Wirth kő- és könyvnyomdai festékgyár

Budapest, IX, Márton-utca 19.

Reinhold Begas, Pan és Psyche.

Nyomatott JIII 1663. számú ábrafestékkel.

Nyomatott B I „CITO“ illusztrációs-festékel

GLEITSMANN E. T. BUDAPEST

MAGÁNTISZTVISELŐK · ÉS · KERESKEDELMI ALKALMAZOTTAK · ORSZÁGOS · SZÖVETSÉGE

KÖZPONT: BUDAPEST, VII, ERZSÉBET-KÖRUT 41. SZÁM

TELEFON 9—44

POSTATAKARÉK •
PÉNZTÁRI CHEQUE-
SZÁMLA 21492 •

FIÓKEGYESÜLETEK •
AZ ORSZÁG MINDEN
RÉSZÉBEN •

BUDAPEST, 19

A SZÖVETSÉG ÁLTAL
NYUJTOTT KEDVEZ-
MÉNYEK: •

DIJTALAN ÁLLÁSKÖZ-
VETÍTÉS AZ EGÉSZ
ORSZÁG TERÜLETÉN

ÁLLÁSNÉLKÖLI SEGÉ-
LYEZÉS •

INGYENES JOGVÉDE-
LEM •

ÖZVEGY- ÉS ÁRVA-
SEGÉLY •

SEGÉLYEZÉSEK BAL-
ESET, BETEGSÉG, KA-
TONAI SZOLGÁLAT,
ROKKANTSÁG, REND-
KIVÜLI SZÜKSÉG ESE-
TÉN •

SZAKTANFOLYAMOK

TUDOMÁNYOS ELŐ-
ADÁSOK •

DIJTALAN KÖNYVTÁR

HORVÁT LAJOS

GRAFIKAI SZAKÜZLETE · BUDAPEST

VI. DÁVID UTCA 8 · TELEFON 123-09

VEZÉRKÉPVISELETEK: BETŰK: BAUERSCHÉ GIESSEREI · RÉZ-
LÉNIÁK: ZIEROW & MEUSCH · NYOMDAGÉPEK: A. HOGENFORST
GYORSSAJTÓK: MASCHINENFABRIK JOHANNISBERG · ELVÁLLAL
TELJES NYOMDA BERENDEZÉSEKET · ÁLLANDÓ NAGY RAKTÁR
ÚJ ÉS HASZNÁLT GÉPEKBEN, SZERELVÉNYEKBE, ANYAGBAN

ZELINKA ÉS HALBROHR

Szállít különféle
papírlémezeket
könyvkötészeti és
technikai célokra
minden minőség-
ben s nagyságban

BUDAPEST, SOROKSÁRI-ÚT
37. SZÁM. TELEFON-SZ. 57-48

Szállít géptisztító
rongyot mosva és
fertőtlenítve. ☸
Vesz papírhulla-
dékot papírgyár-
tási célra. ☸☸

BAUER

FRANKFURT A. M. ÉS BARCELONA

ALAPITVA 1837

A LEGRÉGIBB ÉS LEGSZÁLLÍTÓ-
KÉPESEBB BETŰÖNTŐDE

300 MUNKÁS ÉS HIVATALNOK · LEGMAGASABB
KITŰNTETÉSEK: ÁLLAMI-ÉREM, GRAND PRIX STB

Vezérképviselőlet Magyarország részére:

HORVÁT LAJOS, BUDAPEST, VI. DÁVID-UTCA 8

A világ legrégebb, leghíresebb és legnagyobb nyomdai festékgyára

Lorilleux Ch. és Társa

Iroda és raktár: Budapest IV, Ferenc József-rakpart
27. szám. Telefon 37-58 és 93-29.

Alapítva 1818. évben.
13 gyár és 60 lera-
kat az egész világon.
Az 1899. és 1900. évi
párisi világkiállításon
versenyen kívüli jury-
tag. Grand Prix: St.
Louis 1904, Lüttich
1905, Milano 1906 és
Brüsszel 1910. évben

Magyarországi gyár: BUDA-
FOKON, Budapest mellett.

Fekete és színes festékek a kő- és könyvnyomdai, könyv-
kötészeti és valamennyi grafikai szakma részére. Arany-
és ezüsfestékek. Másolófestékek. Hengeranyagok és azok
öntése. Kencék. Preparált papirok könyomdák részére.

BETÜÖNTÖDE

GENZSCH ÉS HEYSE

Hamburg · München

ajánlja egyenvonalra (Normalschriftlinie) öntött
elismert legjobb gyártmányu hatásos betűit és
diszitményeit művekhez és accidenzmunkákhoz

PÁRIS 1900: ARANY ÉREM
ST. LOUIS 1904: NAGY DIJ
BRUSSEL 1910: GRAND PRIX

Vezérképviselő Magyarország és Ausztria területén:

Kallós Ödön, Budapest VI, Vörösmarty-utca 69:71